

# MODRÝ A RUDÝ

Verše o vojáčkách

klasická díla v textově spolehlivém vydání  
Česká knižnice  
www.kniznice.cz

## Píšou mi psaní

Píšou mi psaní  
vojanští páni,  
a tam stojí psáno,  
dvanáctého ráno  
že já musím rukovat,  
oh, rukovat.

Voják je voják,  
musí bojovat —  
vloží k líci pušku,  
vezme si na mušku  
třeba vlastní srdce své,  
oh, srdce své...

Zdrávi vzkázali,  
v zdraví napsali,  
já jsem rezervista,  
básník, anarchista,  
zpívám si a proklínám,  
oh, proklínám.

Pomašíruju,  
zpívat si budu:  
Modrý rezervista,  
rudý anarchista,  
v modré dálce rudý květ,  
oh, rudý květ...!

## Zas mne držíš kolem krku

Zas mne držíš kolem krku,  
vojno moje milá,  
sladkou krev mám, proto jsi se  
na mne přilepila,  
kde se vemeš, tu se vemeš,  
už to jinak nedovedeš,  
vojno moje milá.

Tak už, ženo, stříhej, stříhej  
na onučky plátno,  
levá — pravá, musí to být,  
není to nic platno,  
hejbejte se, nohy moje,  
když vás císař potřebuje,  
není to nic platno.

Nesložím já svoji hlavu  
v sena vonné kupy,  
složím já ji na tornistru,  
na zrzavé chlupy:  
tornistříčko znejmilejší,  
co už s tebou hochů spalo,  
přísahalo, přísahalo  
— ale žádný falešnější...

1866

Postýlku pěknou jste ustlali,  
nám se tu přesladce leží.  
Čtyřicet let, čtyřicet let,  
jak ten čas běží,  
my se už vyspali,  
my bychom vstávali,  
mladí a svěží,  
jako jsme bývali.

Čtyřicet let spíme tu už,  
oh, my tak byli jsme mdlí,  
čtyřicet let čekáme už,  
až trubač jitřní zatroubí,  
že si poskočíme, hurá,  
čapkou zatočíme, hurá,  
jak jsme tu, husaři červení,  
dragoni modří a myslivci zelení,  
malovaný děti...

A my všichni, jak jsme tu,  
v dlouhou řadu jedinou  
stoupili bychom k raportu:  
Že poslušně prosíme,  
smíme-li už domů,  
že tam venku čekají,  
kdy už přijdem domů,  
snad už ani nevěří,  
že přijdeme domů.

# STŘÍBRNÝ VÍTR

Román

klasická díla v textově spolehlivém vydání  
Česká knižnice  
www.kniznice.cz

## Kapitola první

Soudnímu Ratkinovi onemocněla manželka. Bez klobouku běžel sám přes městečko pro lékaře. Pak se jaksi zastyděl za toto své rozčilení a projevoval až překvapující klid. Jenom když někdo sem zaskočil na zeptanou, jak se daří nemocné, chopil se vždy za hlavu a stočil zoufale oči vzhůru. Byl tak trochu pozérem pan soudní Ratkin.

Mladý Jeník seděl na schůdcích před domem a chvilkami zaplakal. Ráno jej pustili na chvíli k mamince do pokoje, ale nebyl hodný, vzbudil maminku pláčem. Proto tam nyní už nesměl. Seděl tu a sluníčko svítilo do jeho slz jako do duhových sklíček. Před schůdky byl v hlíně dolíček, hrávali tam fazole. Jeník hleděl v dolíček a plakal ještě více. Měl už obličej celý naběhlý a trásl se na všech údech; hlava mu klesala únavou, celé tělíčko se nahýbalo, jak deštovými krupějemi obtížená květina...

Druhý den zavezli jej k babičce. Babička měla tklivé, hubené ruce, jak suché lupeny. Šelestily, když jej hladila po vlasech, a Jeník se uti-šoval. Kromě toho uměla pohádku o jedné mamince, která stonala a zase se uzdravila. Její hlas rozléval mírné, tiché světlo, jak slunce mezi podzimmími stromy, a někdy pohádkově zazvonil, jak zlatý vlas děda Vševěda upadnuvší na podlahu... Konečně i dopis přišel, že mamince je už lépe, a to byla vlašťovka s nejsladším zvěstováním.

Toho roku byla veliká vedra a sucha, že nebylo takových pamětníka. O Petra a Pavla to už byl takový zlý den a lidé mluvili zvláštním uvadlým, vyschlým hlasem. Kolik neděl už nepršelo a slunce přestalo býti požehnáním; dny vápenatěly v plamenech cínových obloh a noci byly lepkavé. A toho dne, ve chvíli, kdy chodili lidé na požehnání, jako by byl poslední vánek zemřel a malé náměstí sípalo pod okny jak zalknuté hrdlo.

Babička usnula v lenošce a malý Jeník se dívá, jak jí pokyvuje hlava; nějak zvědav je a nějakou úzkost má, hlava po každém vztýčení klesá vždy níže a níže, jenom moucha kdesi bzučí a světelníčka se zadusila v horkém tichu; a v Jeníkovi roste úzkost, snad se ona hlava z ramen na zemi skutálí, o zemi uhodí.

„Babičko!“

Hlásek v ústech vyschl, ale babička nemá věru tvrdého spaní. Jenomže, bože můj, už se ty oči tak těžko vracejí ze snů, bůhví kde se toulaly, komu dívaly se tvář v tvář, někdo velmi podivný to byl a z tohoto světa nebyl; i Jeník postřehuje cosi dalekého v těch očích.

Moucha opět kdesi bzučí a Jeníkovi se náhle zdá, že babička naslouchá, co moucha povídá; takový napjatý výraz má nyní babička, sto uší zdá se v něm naslouchati.

„Podívej se, Jeničku, z okna... že přestala téci v kašně voda,“ povídá náhle.

Jeník jde k oknu a dívá se. Přichází mu celkem k smíchu babiččina otázka: což je to možno, aby v kašně před jejich okny netekla voda? Ale skutečně, podivné věci se dějí; mžiká očima a rychle oddychuje.

„Neteče, babičko...!“

Ale babička zavrtěla pouze hlavou a cos vylekaného porvalo jí záhadný úsměv kolem tenkých rtů.

„Podívej se ještě jednou, dobře se podívej,“ povídá konečně.

„Neteče, babičko.“

Oběma rukama zamávla, do klína těžce je spustila a řekla jaksi suše a zle:

„To se ví, že neteče. A jak by tekla? Bůh na všechny prameny dlaň položí a nikde voda nepoteče. Takový bude hněv boží...“

Tohle ovšem Jeník nechápe: že by pánbůh tak se hněval a tak trestal. Nejde mu vůbec tak leccos do hlavy. Kdyby vody nebylo, lidé by žízni umřeli; i tatínek by umřel, i maminka, a babička taky by umřela; ale potom, potom — a Jeníkovi je hroznou ta myšlenka — potom by už asi nemohl míti pánaboha rád. Ale je on to hloupý hoch; vždyť i on by umřel... nu, to je přece jasné...?

V hodinách odrachotily tři údery a babička stala se velice nepokojnou.

„Tuhle chvíli to asi bylo... také o Petra a Pavla... to jsme viděli prvního pruského vojáka,“ povídá náhle jako pro sebe.

A rty, jako když větýrek tence o lupínky šeleští, tichounce se jí chvějí.

„To byla taková strašná chvíle... Krátce před polednem odtáhli poslední naši vojáci. Ti, co tudy ráno táhli, šli ještě jako k tanci, do oken na nás křičeli a čepicemi mávali, čepicemi že Prušáka utlukou; ale ti poslední ani hlavy už nezdvihli, něco jako by do zad je strkalo a kupředu o překot tlačilo... Pak vymřelo náměstí a my naslouchali do dálky. Stála jsem u okna; bylo tak ticho, že bylo slyšet, jak kašna šplíchá. Několik lidí trousilo se na požeňání, ale do kostela nevešli; jen tak u kostela stáli, jako by čekali, bude-li kaplánek dnes požeňání sloužit. Konečně kaplánek vyšel z děkanství, lidé u kostela smekali, ale klobouky zůstaly tkvítí ve vzduchu, snad tam lidé motýly honí; na předměstí počali strašně výtí psi. Vtom i náš pes, Strach jsme mu říkali, vyběhl před dům a pronikavě zavyl; ale ihned zase vběhl do domu a celou tíhou vrhl se na dvěře. Když jsme ho vpustili, plazil se po zemi a tiskl k našim nohám. Ale tu už, jak stojím u okna, jako by se mi kol očí červený vítr přehnal a několik červených pruských husarů kmitlo se napříč náměstím. Vykřikla jsem a nebožtík dědeček také přiskočil k oknu. Řekl jen: Ježíšmarja, už jsou tady! A za prvními přihnali se druzí a zrovna před náš dům. V prvním zděšení zapoměli jsme odskočit od okna. Zarazili koně, křičeli cosi a ukazovali, že chtějí píti. Jeden z nich byl takový krásný a měl plavý vous. A tak dobrácky se do okna usmíval, jako by to ani nebyl nepřátelský voják. Nějaký vyšší důstojník to byl —“

A babičce se opět tak tichounce chvějí rty. —

„Chtěla jsem jim sama donést vody, ale nebožtík dědeček se jaksi přísně na mne podíval, odstrčil mne a šel sám. Připlížila jsem se zatím opět k oknu; viděla jsem, jak dědeček se musil napřed napít, přičemž jeden mu poplácal po zádech. Ten mladý, plavovlasý se podíval ještě jednou do okna a oči se mu tak dobrácky smály. A jako když je vítr odnese, hned zase byli bůhvíkdě. Večer potom,“ babička okamžik kývá hlavou, rty se jí přitom pohybují, ale žádný zvuk z nich nevychází, „večer potom přivezli toho mladého důstojníka na voze s prostřelenou nohou. To už bylo plné město pruského vojska a u nás zřídili malý lazaret. Amputovali mu potom nohu, ležel u nás přes celou vojnu. Nudil se a chtěl něco čísti. Měli jsme několik německých knih, půjčili jsme mu. Když nám je potom vrátil, byly v jedné dva listy úplně splepené krví; tak se to nějak při amputaci musilo státi... Schovala jsem si tu knihu...“

Opět se jí tak naprázdno pohybují rty. Konečně namahavě vstává a jde ke skříni. Starou knihu ze skříně vezme, do lenošky usedne a rozevře. Jsou tam dva listy jako pokryté rzí a rty se tichounce, zapomenutě chvějí.

Venku padá oheň z oblohy a v Jeníkovi se malé srdce chvěje a zmítá, jak úzkostný zvoneček.

Je tu cosi, veliké červené krůpěje kanou z toho na podlahu a Jeník šeptá: „Krev, krev, krev!“

Kdosi zlý se hněvá, na všechny prameny dlaň položí, nad nikým se nesmiluje, nikde voda nepoteče.

A Jeník se náhle ptá:

„Babičko?“

„Nu?“

„Pámbu všechno stvořil?“

„Všechno.“

„Všechny lidi?“

„Všechny.“

„Toho pruského důstojníka taky?“

„Taky.“

„A kdo mu prostřelil nohu?“

„Nu, některý náš voják.“

„Toho taky pámbu stvořil?“

„Taky.“

„A pámbu to tak chtěl, aby střelil?“

„Chtěl... Bez jeho vůle ani —“

„A moc ta noha bolela?“

„No, moc. Celou noc tenkrát prokřičel.“

„To taky pámbu chtěl?“

„Baže.“

„A dobré oči že ten důstojník měl?“

„Dobré. A jaký dobrý člověk to byl!“

Jeník velice zbledl a obličej se mu zkřivil.

„To je divné,“ povídá.

„Co je divné?“

Ale Jeník se náhle rozesmál místo odpovědi zvláštním suchým, nedětským smíchem.

## Kapitola druhá

Bystrou a vřelou krev mívali Ratkinové, dokud jejich rod rostl ve mlýně pod hrází Červeného rybníka; tak se mu říkalo, Červený rybník, a mlýnu se říkalo Červený mlýn. Před mnoha a mnoha léty byl prý rybník jednou červený krví, za nějaké selské vzpoury snad to bylo, ale to už bylo dávno a lidé se na to nepamatovali. A dokud tu Ratkinové žili, měl jejich rod bystrou a vřelou krev. Duše prosté a čiré, jak lesní studánky, štedrá srdce, a zamlada si rádi podivočili; ženy se z toho rodu zřídka rodily a mladí Ratkinové si sem nevěsty na svých silných rukách přinášeli, a když je nesli, na hrází nade mlýnem s nimi na okamžik postáli, zdvihali své nevěsty vysoko nad hlavu, jako by je chtěli na některý z topolů posadit, a z jejich hrdla vyletěl k nebi výskot, jak hejno skřivanů. Tři dny a tři noci stál vždycky mlýn a tři dny a tři noci nemusila učiniti nevěsta kroku, stále tu čekaly dvě silné ruce, které ji chtěly nésti; silní byli Ratkinové a nejsilnější byli, když milovali. A když jim ženy otěhotněly, tu je opět nosili, vynášeli je ze mlýna, opatrně a něžně, kladli je do vysoké trávy za mlýnem mezi řídké habry a břízky, klečeli tu u nich rozpačití jaksí a bázlívi, a v nějakém zvláštním zmatku báli se téměř pohledět svým ženám do očí. V těch dobách nelíbali svých žen na ústa, jen letmo dotýkali se rtoma jejich vlasů a zavírali oči, když pohled jejich zabloudil ke vzdutým jejich prsům.

Ale jednu nedobrou touhu nosili v sobě všichni Ratkinové. Město je k sobě lákalo, a tu občas opouštěvali osamělý mlýn a vraceli se až po dvou třech dnech; zchátrali jaksi vždycky přes ten čas, páchlo z nich kouřem a líhem a v očích měli bludná, nepokojná světýlka; jejich ženy chodily v těch dnech s červenými očima.

A léta uplynula a Ratkinové už nežili v Červeném mlýně; větev po větvi odpadala do blízkých městeček. Stali se z nich obchodníčkové, ve dveřích zatuchlých krámků stávali a v odbarvených jejich obličejích bylo napsáno, že touha je obelhala. Zpřísněli jaksi, znevrleli a oči jim ležely úhorem. Na každý jejich pohyb věšela se tíživá závaží a pohled jim plouhal při zemi, nekalý, šedý pták s přistříženými křídly.

Jednoho únorového dne, který právě dočervenával na západě a počínal do míst ukrytých před touto červení nalévati něco studeného a sychravého, projela malým čtyřhranem náměstíčka v N. fůra s nábytkem. Za fůrou kráčel asi čtyřicítiletý muž; to byl otec soudního Ratkina, dědeček malého Jeníka. Několik lidí přešlo a hleděli za fůrou udiveným pohledem. I kašna na náměstí udiveně zašplíchala, domky namračily nehostinně starobná, ošlehaná průčelí a plechový orel na c. k. notářství protáhl vysípaný, rzivý krk. Ale muž jdoucí za fůrou nezdál se nic z toho pozorovati; šel, tuhnoucí zmrazky mezi dlažbou praskaly pod jeho nohama, a hryzl urputně jeden konec svého kníru. Konečně fůra zastavila u jednoho domu. Muž rozhlédl se kolem po domech, byl čímsi nepříjemně dotčen a počal nuceně hlučným hlasem hovořiti s vozkou; lidé vyhlíželi z oken. A tu objevila se na náměstí bryčka a zamířila k témuž domu. Vystoupila z ní žena a dva hoši. A náhle jako naráz oba hoši se rozplakali — — — To byl jezď Jeníkova dědečka do města. Nebyl nijak triumfální.

Soudní Ratkin ještě teď občas si vzpomněl, jak tenkrát s bratrem a matkou vystoupili z bryčky a jak se rozplakali. A soudní Ratkin se superiorně usmíval; hlouposti, hlouposti, chlapecké pošetilosti, myslil si, leccos jsme tenkrát dělávali, k smíchu je to teď. Teď — byl soudní Ratkin velmi vážným mužem a nechápal, jak se možno jen tak zbůhdarma rozplakat; a tento jeden z Ratkinů také nevěděl, že mívali jednou Ratkinové vřelou a bystrou krev. Krev, krev, ano

řekněte mi, milí lidé, jaká krev a k čemu třeba krve, — mohl se teď udiviti soudní Ratkin; pořádně žít se má, vyhovět zákonům a zvyklostem, nenarazit nikde, to ano, ale co tu blouzníte o bystré a vřelé krvi? Na mého nezvedeného bratříčka se obraťte, do noty mu padnete. A bylo to tak s jeho bratrem Jiřím, v něm stará ratkinovská krev neulehla a nezatuchla, nýbrž do nějakých záludných bystrin se rozpěnila. Cosi soumravného, záhadného bylo v celé jeho existenci. Byl už ledačím, i důstojníkem, ale opouštěl každé své povolání s lehkomyšlnou odvahou toho, jenž za sebou páli jeden most po druhém. I k plamenům umění zaletěl si připálit křídla — tak doslova se jednou vyjádřil. Tulákem byl milý bratr Jiří. Soudní Ratkin o něm mluvil málo a s jistou podrážděností, což je pochopitelné. Byl-li u nich návštěvou, což stalo se všehovšudy jen několikrát, býval soudní velice upjatý a dotýkal se rád uštěpačnou poznámkou nepořádného života bratrova, ale týž odbýval takové poznámky mírným úsměvem otrlého tuláka, jenž odklepává z límce kabátu veš, když na ni bylo upozorněno, ale co možná ležerně.

Vážným a střízlivým mužem byl soudní Ratkin, a když se mu narodil hoch, nemyslel na krásný zázrak; zprvu to ovšem patřilo více mámě, ale jakmile se to počalo trochu podobati malému mužskému, tu už zase on musil věděti, jak se s tím zachází, jedno oko přísné lepší než dvě shovívavé, desetkrát raději zakaž a jednou dovol, klesti, cepuj a nepopusť! Nebylo dosud příležitosti k velkým, dávaly se aspoň malicherné rozkazy. A těch bylo, až bůh bránil. „Sedni si přece pořádně a nehoupej nohama.“ Jeník si sedne pořádně a dbá na chvilku usilovně, aby se mu nehoupaly nohy. A jak tak bedlivě dává pozor na své nohy, počnou ruce bezděčně žmoliti ubrus. „Co to je opět, Jeníku? Žmoliti ubrus je neslušné, neřekl jsem ti to dosud?“ Ano, Jeníkovi se zdá, že mu to otec už několikrát řekl, a připadá si tak nějak ubohý proto, že si nemůže zapamatovat, co mu otec už tolikrát řekl, stydí se a červená rozpaky. Nehraje si už rukama, ale má v nich mravence, i v nohách má mravence, trápení má, hrozné trápení. Ve spáncích palička tepe, kanár křičí, zlatý prach tetelí se v slunečních stuhách u oken — věru, na schůdcích před domem

sedělo by se lépe, i trochu proběhnout se bylo by vlastně možno... domácích Blesk před domem zaštěkal, i s tím by si bylo možno pohrát — a Jeník pomalu sesouvá se ze židle a po očku přitom pozoruje otce, dech se tají a palička ve spáncích buch — buch... stůj! Dvě oči naň hledí, světlo v nich vystřídal stín a stín zasáhl jeho hlavu. „Kam zase? Nemůžeš chvilku pokojně posedět?“ A Jeník poslouchá a poslouchá. Nechce být neposlušným hochem, je to ošklivé. Tatínek to říká a Jeník to uznává.

Stalo se ovšem několikrát, že otec zpozoroval v hochově chování cosi, co se mu nechtělo nikterak líbit. Byly tu především jeho neobyčejně modré a dalece zadívané oči; mohl jsi spatřiti hoča dívajícího se na hračku, již držel v ruce, týmž pohledem, jako by hleděl v ohromnou dálku. „Ne, jaký zvláštní návyk osvojuje si ten chlapec,“ říkával soudní Ratkin. Jednou dokonce se rozhněval. „Vždyť ten chlapec kouká jak idiot,“ vykřikl. Ale bylo tu ledacos jiného, co mohlo překvapiti.

Počalo to nepochybně nepatrnou celkem událostí nedlouho před matčinou chorobou. K domácím do sklepa chodil na brambory zloděj. Nebral mnoho, nebyli by to ani pozorovali, ale zanechal tam po sobě neopatrně jakési stopy, a to jej prozradilo. Počíhali si naň jednou v noci a hrozně ho zbili. Všichni lidé v okolí se probudili od velikého křiku, tak strašně bědoval a naříkal mlácený člověk. I u Ratkinů byli vzhůru. Soudní se rychle oblékl a sešel dolů. Když se vrátil, vypravoval, co se stalo; vyplatili ho pěkně, lumpa, až mu krev z nosu stříkala; do kouta ho dostali a dali mu, až zůstal ležet. S prosíkem začal milý chlap, doma že má děti, že mají hlad — nu, nechutnalo mu, když mu tak pěkně po mlsné hubě dávali. Je to ten a ten, v létě k nim s houbami chodil; pravda, děti má, šest dětí má, ale proto ještě není nikomu dovoleno, aby směl krást. Teď dostal zatím první splátku; rozumí se, že i soud si s ním ještě pohovoří. A naloží mu vydatně, aby si to pamatoval pro podruhé; ano, on, soudní Ratkin, dá mu důkladnou ponaučenou, to mu může už dneska slíbiti. Otec to říká velmi významným hlasem, jeho trepky pleskají v chůzi jak políčky. Matka sedí na pelesti postele a má ustrašené oči. Mlčí, zvykla si míti

vždycky téměř totéž mínění jako její muž; opakuje pouze v krátkých přestávkách: „To je hrozné, to je hrozné!“ Pak pohledne náhle k Jeníkově postýlce. Zarazí se, je čímsi překvapena. „Podívej se jenom, vždyť ten chlapec je celý vyděšený,“ povídá. Ale v tom okamžiku, když i otec nahnul se nad postýlkou, zděšení přešlo v chlapcově pohledu v nenávisť a štítivý odpor. „Poděsil se,“ povídá otec, „zlodějí se bojí.“ Hoch se náhle roztřásl, zbledl a oči téměř vystoupily z důlků, veliké a zimavé. Pak teprve přišly slzy, pláč, který zmítal celým tělem. I když posléze hoch usnul, třásl se po celém těle. —

Nějaké záhadné koutky počaly se jeviti v hochově povaze. Snad i nemoc matčina naň nějak v tom směru působila. Stál tu tváří v tvář nějaké strašné věci, jeho malé, horké srdce ocitlo se poprvé v studených a potměšilých rukách osudu. Pak přišly babiččiny pohádky a příběhy. Hoch dával přitom babičce otázky, které ji přiváděly do rozpaků; obyčejně po několika takových otázkách rozdrobilo se křehké kouzlo pohádky a hoch tu seděl se zvláštním strnulým úsměvem, který překvapoval v jeho dětské tváři. Nejmocněji působil naň příběh o raněném důstojníku. Prosíval babičku opět a opět, aby mu ukázala knihu s krví slepenými listy, dotýkal se jí hebce s přivřenými očima a v jeho obličejí objevoval se vždy týž strnulý úsměv. Když se vrátil domů, zpozorovali brzy, že to již není bývalý pokorný a poddajný hoch. S jistou umíněností přeslechl rád otcův rozkaz a rozkaz musil býti opakován; plnil jej potom s jakousi tvrdou a nucenou zdlouhavostí a v jeho očích objevovala se přitom zlá jiskra. Hoch se stává vzdorovitým, říká otec, nutno mu to vyháňet metlou. A počal hochu bít.

## Kapitola osmnáctá

Konečně přišel ten den a Ratkin jel na prázdniny; byl všední den, a přece to bylo jako neděle. Celý kraj vyhlížel svátečně a lidé pracovali v polích jen proto, že jim to asi působilo dnes obzvláštní radost; i vlak, kterým jel, byl nějaký podivuhodný, neboť lidé v polích zacláněli si oči a dlouho se za ním udiveně dívali. Tu a tam podél trati zamával někdo šátkem směrem ke vlaku; ale Ratkinovi připadalo, že celý kraj kolem radostně mává, i vlčí máky na okraji polí mávaly červenými šátky, nad lesy rozčechrávaly se stříbrné oblaky jak vlající bílé šátky, nad chaloupkami vesniček stály bílé sloupečky dýmu jak něžné oddychování dobrotivých úst, všechno bylo takové nedělní a cítilo s ním jeho radost, vkleče by to rád doznal, vkleče by rád za všechno poděkoval. Na perónech některých stanic stály krásné ženy v pestrých letních šatech pod barevnými slunečníky; vždycky když vlak přešel takovou stanicí, bylo Ratkinovi na chvílku smutno pro některou z těch krásných žen, jako pro nedopovězenou pohádku. A zastavil-li vlak na stanicích mezi lesy, tu bylo takové ticho, jen nádražní zvonky drnčely a slyšel jsi zpěv cvrčků a volání kukaček, a Ratkin přivíral oči a jeho srdce žvatlalo jak větřík. Známe se, milé srdce, známe se; to jsi se mi nějak vystrojilo! A jak bušíš, potvůrko, železo, dokud je horké, kuješ! No, dostaneš ženu, dostaneš. Krásnou... nemohu ti ani říci, jak krásnou. Panečku, oči, ústa, vlasy — zázrak! A ňadra! No, nelekej

se, srdce! Nejsme už děti, a nutno teď již i na takové věci mysliti, jako jsou například ňadra. Nedělej se, prosím tě, tak tůze hloupým, jako bys to nevědělo; za velikou láskou jedeš a najednou... ňader se zalekneš. Tak jen se už s těmi dětskými kalhotkami rozžehnej, bohu je poruč; a krásnou ženu dostaneš, ručím ti za to. Za ruku takové stvoření vezmeš, a ono jen se tak blaženě usmívá, ruky neutrhne, prstíček jeden po druhém políbit si dá, každému ptáčku jeden máček a jedna makovička nestačí, ani dvě, ani tři... A má-li rádo? Má, má, má, tady z té skály, chceš-li, skočí! A za rok bude mít ještě rádo? Za rok, za deset let, věčně bude mít rádo a... opustit nesmíš, zemřelo by, v půlnoci by přicházelo strašit; kam bys položil hlavu, vždycky by to bylo na její nešťastné srdce a vždycky by z něho tekla krev... ano, ano, pokojné chvílky nikdy bys už neměl, slyšíš, Jeníčku?

A Ratkin dívá se oknem, ale protože má oči přivřené, zdá se mu pouze, jako by někdo ve veliké knize rychle listy obracel, obrázků je v ní mnoho, i takových písmenek zlatých, jakoby sluncem napsaných.

Pak opět stanice mezi lesy a zase tu stojí dvě dámy v letních šatech pod barevnými slunečníky. Hovoří s přednostou, přednosta je mladý a má také vojenský postoj těla. Dámy jsou krásné a přednosta je jistě velmi zábavný pán, neboť obě se vesele smějí, hrajíce koketně očima. Vlak se opět hýbe, přednosta salutuje; i podpatky srazil a celý se jaksi vojensky napřímil. I ty, dobře to dovedeš, říká si Ratkin a usmívá se... Byl všední den, a přece to bylo jako neděle.

K vedlejšímu oknu nahrnulo se několik lidí a kamsi ukazovali. A na jedné noze stojí, skutečně! Čáp. Louka tu byla a na ní stál čáp. Stojí v takovém zarytém mlčení, jako Navrátil u tabule, napadlo Ratkinovi. Víte to, Navrátilo, nebo nevíte? Neví. Navrátil nikdy nic neví. Tak si sedněte, Navrátilo! Chachacha, chachacha! Ve vedlejším oddělení sedí několik mužských a mladá venkovanka. A čáp... panečku, to je ňáký filuta, chichi! Koulejí se vtipy, kulaté pěkně, kulaťoučké. Tak vám například napadne takovému čápu — —

Co? Jakže to bylo? I vy — —! Mužští jako posedlí plácají rukama o kolena, venkovanka uhořet může. I Ratkin se směje; není už přece žádným chlapcem, aby jej takovéhle řeči uváděly do rozpaků.

A kraj je stále známější, i jeho vůně, vnikající otevřeným oknem, je taková už domácí. Je to starý přítel, v jehož obličejí každou vrásku známe, vousáč známý a milý. Ratkin se vyklání z okna. No, poznáš mne, starý, poznáváš? Všechny vrásky jsou vyzlaceny sluncem, kdesi potok blýskl, jak řada bílých zubů v smějících se ústech. Vlak proletěl kolem několika lip obalených včelami, zašumělo to v uších, jako by tam podél trati stál hudební sbor s tisícem malinkatých skřípek a bubínků a spustil tuš. A Ratkin jmenuje některé vesničky jménem, radostně a vřele, jako by známá děvčátka za bradu vzal a křestním jménem je oslovil; dobře se na vás, děvčátka, pamatují, velmi dobře...

Zbývá už pouze projeti jedním lesem, borkovinou. Tatík jej ovšem bude očekávat na stanici s kočárem; a Ratkin si jej představuje, jak tam stojí, hovoří s přednostou a vytahuje občas netrpělivě hodinky. Vlak vjel do lesa a Ratkin postřehuje téměř vůni ryzců, takovou chladnou, orosenou vůni, jež mu připomíná nějaký pozdní večer v lese, s rosou v trávě, s křikem tetřeva a klekáním za horama; nemůže si však už vzpomenout, kdy to bylo a jak to bylo, a ví jen, že přitom byl také dým něčeho doutníku, neobvykle tklivě vinoucí se večerním soumrakem.

A už jsou opět z lesa venku. Vlak teď letí jako prostovlasé, výskající děvče, vlasy vlají, červená sukně plápolá a hrdlo stříbrem tryská, až všemu kolem zrak i sluch údivem přechází. Haló! Jučechej! Haló! Naši páni jedou! Z cesty, chamradino! Haló! A v Ratkinovi každá žilka hrá a výská.

Mírovský zámek proskočil na okamžik mezi vrchy. I ty, hlavu vystrčí, očkem hodí a hned se zase schová! Vlak náhle zmirňuje rychlost. Ratkinovi počíná tlouci srdce.

Hrká to, hrká, pak tomu dojde dech. Zasyčela pára, vlak stojí. Ratkin rychle sestupuje, rozběhne se očima, a tu již je čímsi zchlazen. Že by nebyl nikým očekáván? Na stanici je málo lidí, známý nikdo. Nikdo, s kým by se pozdravil; a Ratkin je tím velmi dotčen.

„A, tu jsi, chlapče. Vida, byli bychom málem zmeškali. Vítám tě domů.“

Otec teprve nyní vyběhl na perón. Je zřejmě v dobré náladě, objal jej a třikrát políbil na tvář.

„A jakou jsi měl cestu? Tak, tak, hlava bolí, co? Nebolí? Přepadlý jsi trochu... Hlad máš snad, ne? Mohli bychom snad — nebo až doma? No, jak chceš. Ale přepadlý jsi, baže jsi...“

Ratkin pokládá za vhodné také něco říci. Pokládá vůbec za vhodné, by dával otcovi najevo, že už není chlapcem, nýbrž dorostlým mladým mužem.

„Přepadlý že jsem? Nebude to tak zlé. Prosím tě, taková nekonečná cesta. K uzívání.“

Pokusil se to říci nejhlubším svým hlasem a účinek se dostavil.

Otec naň překvapeně pohlédl.

„Jaký to máš, chlapče, hlas? To se koukněme. Jářku, bas, bas!“

Ratkin zamžikal očima a hleděl kamsi přes otcovo rameno.

„No právě, vždyť už nejsi chlapec,“ povídá otec, hlavu k rameni přiklonil, a prohlížeje si Jeníka přivřenýma očima, upřímně se rozesmál. „Počkej okamžik... Zaběhnu jen tamhle k přednostovi...“

Vrátil se ve chvíli. „A teď hajdy, pojedem! Ať jsme už radši doma.“

Když vsedli do kočáru, otec se opět čemusi rozesmál.

„Tenhle přednosta je taky filuta —“

„Copak?“

„Ale, den jak den k němu přijď, vždycky nějaký nový vtíp má po ruce.“

Černou, struskovitou cestou vyjeli k silnici. Odpoledne se sklání, stromy podél silnice vrhají už delší stíny a les opodál potemněl. Mírné, nažloutlé světlo má něhu usmívajících se očí, úsměvu třesoucího se v brvách. Kdesi v dálce v lukách blýskla kosa, oči se rozevřely a opět přivřely. Silnice je měkká prachem, že je slyšet i skřivana nad hlavou, jak pramének perlící se z obláček dolů k zemi. Ústa se přiložila k tomu čerstvému praménku a usmívají se. Jedna ruka visí z kočáru, je vlhká a horká a vánek ji láská.

„A jak dopadlo, Jeníku, vysvědčení?“

Skřivánkovi jako když hrdélko smáčknu, nezpívá už. Silniční prach začpěl a v hrdle štípl.

Jeník ani neví proč, ale je čímsi popuzen. To si nějak pospíšila tahle důležitá otázka, na krajíčku si ji přivezli, jen ji vyklopit. I úsměv jeho je jaksi křivý. Eminence jestli přinesl, to je ta hlavní otcovská starost!

„Hehe, nějak ti do odpovědi není.“

Pohled otcův stal se neobyčejně ostrým, pokouší se smáti, ale smích selhává.

„I to ne.“ A Jeník to řekl skoro uštěpačně. Našel v kapse vysvědčení a podal je otcí.

„No proto, proto... to by bylo pěkné překvapení...“

Rozložil vysvědčení, ale stále přes ně ještě hledí na Jeníka.

„Bolí tě snad hlava?“

„Bolí.“ A Jeník stiskl pevně rty.

„Hm, zatrolená. To máš po matce dědictví. Taky ji to již nepustí.“

Jeníkovi stává se otcův hlas velmi protivným, jako když v něm slídí, připadá mu, a svírá rty ještě více. Nejraději by hvízd, hvízdnutím si ulevil.

Chtěl by se dívatí jinam, ale nedá mu to a pozoruje po očku otce prohlížejícího vysvědčení; prohlédl je zběžně a počal znova, zastavuje se u každého předmětu.

„Ale, ale,“ řekl náhle, jako by byl čímsi překvapen, a jeho čelo na okamžik svraštělo.

„A cože je to ta... filozofická pro-pe-deu-ti-ka, hehe?“ vzhlédl náhle z vysvědčení.

Jeník pohlédl kamsi přes jeho hlavu, ale cítí, že se počíná červenati, oči se mu skorem zamhlily, a usmívá se rozpačitě i podrážděně.

„No...?“ udělal otec.

„Ale, taková věda je to... já sám nevím...“

„Oh, chocho, eminenc z toho má a neví, co je to.“ Otcův smích zní teď zcela upřímně a Jeník stává se klidnějším.

„Není to ono: barbara, celarent, darii, ferioque? Nebo jak je to, studente?“

Teď i Jeník se směje.

„Ano, to je ono, a takových pitomostí ještě celá kniha...“

„Ale, ale... Jeníku!“

„Přisahám, pitomostí celá kniha. Mimochodem řečeno, v šedém plátně vázaná...“

Otec se sice stále směje, ale jako by se bylo cosi v jeho smíchu nalomilo, a pohlédl opět letmo ostře na Jeníka.

„Nějak zkrátka jsi hotov s tou... vědou,“ povídá po chvilce a jeho oči odklonily se kamsi do kraje. Mlčí a úsměvnost se vytrácí z jeho obličeje.

„A cože jste si udělali s katechetou?“ ptá se náhle, bodnuv Jeníka zpytavýma očima.

Jeník uhnul.

„Jak to?“

„No, že ti nedal lepší známku, tak asi...“

A otec se chvíličky směje, podivně se směje, jako když malé kuličky mezi prsty hněte a jednu po druhé po Jeníkovi hází.

To ovšem může pozlobit a Jeník odpovídá opět podrážděně:

„Snad nemám dost svatý obličej...“

„Ajajaj...!“

„A pak je to nesmírně fádní...“

„Ajajaj... A cože je nesmírně fádní? Náboženství?“

Jeník místo odpovědi dal se do smíchu.

„Čemupak se směješ?“

„Tomu, jak mne vyslycháš.“

A Jeník až hlavu nazad zvrátil, odlehčuje mu ten smích, směje se docela bujně a oči mu září.

Otec nadzdvihl vysoko obočí, v jeho široce rozevřených očích zračí se překvapení.

„Že vyslychám? A ba ne, nevyslychám, ptám se prostě...“ Je zřejmě v rozpacích.

„Ano, ptáš se prostě.“

A zase takový bujný smích. I otec se konečně usmívá.

„Však si tě ještě vyslechnu, na svědomí se podívám.“

„Je klidné.“

„Uvidíme, uvidíme.“

Otec složil vysvědčení, vrátil je opět Jeníkovi a vyňal pouzdro s doutníky.

„A což, hodně kouříš?“

Jeník by se byl málem začervenál.

„Ani ne, tu a tam...“

„To je asi taky pravda! Neměl bys, neměl. Nemáš právě nejpevnější zdraví.“

Náhle se pro cosi rozesmál.

„Napadlo mi...“

Ale neřekl, co mu napadlo, jenom rukou mávl, hlavou zakýval, a zapaluje si doutník, pomžikl vesele po Jeníkovi očima.

„Krásně je tu, co?“ optal se a několikrát silně bafl.

Jeník pouze přikývl.

„Lesy cítíš? Je v nich letos jako v kostele, modlit se tam možno... Zlatý rok...!“

Jeník pohlédl stranou na otce. Přišlo mu cosi k smíchu. Ale neza-smál se. Jenom zvláštní zasněný úsměv strnul mu na rtech.

Je v nich jako v kostele, modlit se tam možno — stále to slyšel.

A — zlatý rok!

Jak hezky to otec řekl...

Z polí vlála vůně jak z vřelého rozkrojeného chleba; bylo to jako zlatý dým vznášející se nad velkým oltářem, takový ohromný ob-lak zlatého dýmu, s nímž se mísil modrý, kořený dým blízkých lesů.

Nemohl odolati, obrátil se k otci a řekl:

„Tak jsi to hezky řekl, modlit se tam možno...“

Chtěl ještě něco říci, ale začervenál se pouze a mlčel. Otec pře-kvapeně vzhlédl a hleděl mu okamžik do očí. Teprve potom řekl:

„Hezky? Myslíš? Inu, ovšemže modlit.“

Ještě ostřeji pohlédl mu do očí, zasmál se a dodal: „Třebaže nábo-ženství bylo takovou fádňí věcí.“

Jeník podivně sevřel rty a otci to neušlo.

„No, není tak zle. Mládí je mládí a rádo střílí z kanónu,“ řekl chlá-coholivě.

„Ale aby tak to slyšel katecheta,“ zasmál se opět za okamžik.

Jeník poněkud zbledl, víčka mu zacukala.

„Katecheta by také neudělal z fádňího méně fádňí,“ řekl.

„No, neudělal... pravda že neudělal...“ otec zahryzl rty a odklonil oči. „Podívej se, už vidíme k nám,“ přerýl náhle hovor, ukazuje rukou kupředu.

Jeník nadzdvihl se rychle na sedadle, za prsa to chytilo a srdcem zakymácelo jako zvonem. Přejeli poslední kopec; šedivá silniční stuha běžela odtud prudce dolů a na jejím konci leželo městečko jako hezká hračka. Domečky zdály se býti tak malé, že se Jeník musil usmáti. Jemine, to je to droboučké a něžné, řekl si. A nad tím ležela taková světlá a tklivá pohoda, jak svečeřivající se nebe nad pasoucím se stádem.

A jak tu tak stál vztýčený, vítr vál proti jeho obličejí a stále něco našeptával a našeptával.

A Jeník si sáhl k srdci; slyšel natisíckrát opakované ve větru jedno jméno a celou útrobou počal se těšit a toužit —

Otec byl při večeři neobyčejně veselý.

„Matko, nesněž mi Jeníka očima, buď tak dobrá,“ říkal.

Nebo:

„Podívej se naň ze strany, takový jsem býval, když jsem začal chodit za děvčaty.“

Náhle:

„À propos, Jeníku, žádná čertovinka dosud v srdci?“

Matka chtěla něco říci.

„Paperlapa, paperlapa... matko, tomu ty nerozumíš.“ A směje se pohlédl na Jeníka.

Ale náhle se přestal smáti, a jako by jej zamrzelo, že o tom počal. Přešel pokojem, zastavil se u okna a neobraceje se řekl velmi vážně:

„Je to jistá zkáza pro mladíka, chytne-li se záhy holek. Na to je vždycky dost času.“

Jeník se sice zprvu začervenal, ale teď by byl nejraději propukl v smích.

Otec přecházel pokojem, ale mluvil již málo. Jenom občas, zdálo se, vyměnil s matkou pohled.

„Do zahrady se nepodíváš, Jeníku?“ optala se náhle matka. A baže, jak by se nepodíval. Matka šla s ním.

Svečeřelo se, i růžovost oblohy už vyhasínala. Přes městečko táhl dlouhý pruh dýmu z blízkých hutí. „Bude pršet,“ řekla matka, „hutě páchnou.“ Když vstoupili do zahrady, překotilo se to přes Jeníka jak zelená, štavnatá vlna. Z malinových houštin sáhla po nich hořce navoněná tma; bolelo cosi v té tmě, sladce bolelo, jako tiché krvácení uzrávajících malin, a Jeník naběhl téměř husí kůží. Pohlédl na matku. „Budou brzy zralé,“ řekla. Ne, to on nemyslel, nerozuměla mu. A jak by rozuměla?

Pak stáli uprostřed zahrady, ochlazené vůně zalitých záhonů je obklopily. „Noční fialy cítím,“ řekl. „Vždyť stojíš u nich,“ zasmála se. Shýbl se a voněl k nim, až se mu oči přivíraly. Tak. A ještě. A ještě. Vztýčil se, zavrával a zbledl. Co to bylo, bože?

„Mami,“ zasténal téměř. Matka stála před ním všechna znepokojena. Mnul si čelo. „To se mi zatočila hlava,“ řekl posléze a zasmál se. Ale matka nemohla se stále ještě vzpamatovati a držela jej oběma rukama, jako by se bála, že upadne. Sňal jí ruce, ale nepustil je a stál tak proti ní, dívaje se jí do očí a směje se.

„Mami, řeknete mi něco...?“

„Co?“ Byla stále ještě nepokojná, ruce se jí chvěly.

„Co myslil tatínek tím kázáníčkem o děvčatech, to...“

„Ale nic, to víš, zaplácá si rád.“

Byla v zřejmých rozpacích.

„Svatou pravdu, mami,“ hrozil jí, stále se směje.

„Ale, vždyť ti říkám...“

„Pravdu pravdoucí, mami.“

„Taková hloupost je to, nic jiného... a vždyť to beztoho víš...“

„Na mou duši, nevím.“

„No tak...“

„Konečně!“

„To je skrze tu... Andu Karasů. Jak slyšela, že už přijedeš, byla jako...“

„Jen to řekněte, mami.“

„No, jako posedlá.“

V Jeníkovi srdce radostně vzkřiklo.

„A tatínek se to dověděl, to je to celé. Myslí si, že jste si psali... a že...“

„Nu, co si ještě myslí?“

Ruce kamsi za hlavu rozhodil, v zatýlí je sepal a stál tak s vypjatýma prsama a rozzářeným obličejem.

„Vymlouvala jsem mu to, vždyť je to, můj bože, k smíchu! Jsi skoro ještě dítě... žádný smysl to nemá...“

„Výborně, mami.“

Nepozorovala ani, že se jí vysmívá.

„Mladé je to, bavit se to chce, říkám,“ zamlčela se na okamžik. „Ovšem, ona už vlastně není... jak bych to řekla?“

„Co není ona?“

„Prostě, dítě už není.“

Vzhlédl překvapeně a prsa se mu zalila vlhkým horkem.

„Skoro přes noc rozkvetla, ani ji nepoznáš.“ Opět na okamžik zamlkla. „Tatínek by snad ani nic neříkal, ale když oni se na ni ti mužští tak lepí, a tak člověk ani neví, jaká je to holka...“

Ze záhonů nočních fial modrý plamen vyskočil a hnal se kolem Jeníkovy tváře. Jeník sáhl si ke spánkům.

„Tatínek šel asi už do hospody, vidíte, mami?“ optal se náhle.

„To už asi.“

„Půjdu za ním.“

Matka byla překvapena, ale řekla pouze: „Jen jdi, bude mít radost... A brzy se vraťte,“ volala ještě za ním.

Před vraty zůstal Jeník okamžik nerozhodně státi. Vedle před domkem seděla omladina, hrálo se tam na harmoniku. Před chvílí hnali kolem z pastvy a ve vzduchu zůstal ještě teplý zápach dobytka.

Jeník hleděl dolů po městečku, tam dole byla lékárna a Jeník několikrát prudce vydýchl. Naproti před radnicí chodilo několik lidí a ženský smích zazníval odtamtud.

Skoro přes noc rozkvetla, stále ta slova slyšel. A on — je ještě skoro dítě, řekla matka. Musil se tomu usmáti: je ještě skorem dítě, svatá pravda, mami!

Po pošel několik kroků dolů po městečku, ale náhle se opět obrátil a vrátil se do zahrady. Matky tu již nebylo, zachtělo se mu ještě chvíli býti úplně samu. Nějaká krásná slova chtěl si vymyslet, která by

jí řekl na uvítanou, taková krásná, že by to bylo tak, jako by jí darem přivezl drahý šperk. Stál ve tmě malinových houštin se zavřenýma očima a cítil, jak bledne touhou...

Byla už tma, když opět vyšel před dům. Stál tu a jeho rty se pohybovaly. Hleděl ke kostelu, bílá hřbitovní zeď svítila ve tmě, ale na bílé její stuze byla temná skvrna; někdo tam stál pod hřbitovní zdi a Ratkin zbledl ještě více.

Nestál už, šel, ale jeho rty se stále ještě pohybovaly. A nebylo oblohy, ale nějaké květy visely nad jeho hlavou, snad to byly noční fialy, snad té těžké vůně nesneseš a omdlíš.

Jeho rty se pohybovaly, ale slova z nich nevycházela.

Pak náhle zaslechl svůj hlas a zpozoroval, že mluví k někomu. U bílé zdi stojí oba, je to hřbitovní zeď, kostel je tu také a za kostelem vychází měsíc.

A on slyší svůj hlas: „Aničko posedlá, já jdu za tebou...“

Anička mlčí a on opakuje ještě jednou: „Aničko posedlá...!“

Rty její se pootevrou, i z jejích úst proudí světlo, jak z měsíce za kostelní věží, a ona říká:

„Stála jsem tu a dívala se k vám do oken...“

„Nedívej se tam už, jsem u tebe.“

„Ne, nech mě, prosím tě, ještě chvíličku tam se dívat... Bylo to krásné, jak jsem tu tak stála, dívala se a čekala...“

„Teď je to krásnější...“

Zavrtěla hlavou.

„Není, Jeníčku...“

Jeho ruce se podivně vztáhly, jako by jí neviděl a hledal ji ve tmě rukama.

„Není, Jeníčku, není. Více je toho, já nevím čeho, je toho tolik, snad na to umřu, ale není to krásnější.“

Sepjal ruce a ústa mu plakala.

„Chtěj, aby to bylo krásnější, chtěj...“

„Jak?“

„Čekej mne ještě stále.“

Pohlédla naň nechápajíc.

„Nejsem ještě u tebe. Jdu teprve. Hleď, jak dýchám, jak mi tlučé srdce, jak spěchám, jak daleko je k tobě. Snad sedíš na měsíci. Není možno, abych byl již u tebe, když jsem tě dosud nepolíbil. Stojím; ale kdybych byl u tebe, nestál bych, nýbrž klečel a líbal místečko u tvých noh. Ne, nejsem ještě u tebe, neboť jsem ještě neuvěřil, že to je možno, aby ten, jenž stojí přede mnou, byla —“

Oči se mu náhle široce rozevěřely; padl na ni rukama, ruce sjely po jejich šatech a on klesal k ní, k ní, k ní...

„Aničko! Aničko! Aničko!“

Hřbitovní zeď padala jak opona, tma před námi, tma za námi.

A když potom celé městečko zbělelo měsíčním světlem, cosi, co nebylo jedním člověkem, ale co mohlo býti dvěma úzce k sobě přítulnými, objevilo se v pastviskách za hřbitovem, vrhlo to dlouhý stín, který se zmenšoval, až splynul s tím, co mohlo býti dvěma lidmi, i to se potom zmenšovalo, až splynulo s nocí — — —

Bylo už k desáté hodině dopoledne a Ratkín ještě spal. Matka nahlédla do pokoje, hlavou zakývala a opět odešla.

Pak ještě jednou přišla a po špičkách přistoupila k posteli. Možno se domnívati, že probděla noc; vysílené oči mžikaly. Hleděla na hocha a kolem úst objevil se záhadný úsměv. Kolikrát takhle nad ním bděla! Ale dnes... Co jen to bylo dnes? Za těma zavřenýma, spícíma očima ležela hádanka. Cizí svět. Něco s nesrozumitelnou pro ni řečí. Je možno, že tohle nosila ve svém těle? Že to bylo jednou tak její jako nikoho jiného? Hleděla na něho, jak tu tak spal klidným a zdravým spánkem, musila se opět usmáti. Nespí právě proto tak šťastně a klidně, že je doma, u ní?

Náhle jí užasly oči. Víčka spícího se chvílinku podivně chvěla a zpod nich počaly téci slzy, jedna po druhé, zatímco ústa se šťastně usmívala...

Proboha, co je to? Jaký to má sen? Kdo to je, jenž k němu přichází ve snu, a on s ním hovoří, směje se a pláče?

Náhle strnula.

Jako by jí byl někdo pošeptal do ucha slovíčko, které bylo klíčem k tajemství.

Stála okamžik vztýčena, usmála se tklivě a vyšla po špičkách z pokoje.

Hned nato otevřel Ratkin oči. Na stropě slunce, na podlaze slunce, všude slunce. A hle, slzy! Což plakal? A ba, plakal. Ale, což mu je neosušila Anička? A leží, věru. Podušky, pokoj — ale pak to byl pouze sen! Všechno? Sedl si v posteli a chopil se za hlavu. Ne, ne, ne! Jen tohle bylo sen! Ale předtím — v těchto loktech Aničku kolébal, na těchto prsou ležela její hlava, tyhlety ruce po ní sahaly, celou svoji hlavu má ovoněnou jejími polibky, celou svou hlavu, a nejvíce oči, a nejvíce ústa...! Rukama nad hlavou jak praporem zamával, oči mu světelně vybuchovaly a slunce bylo s ním, slunce jej milovalo, na postel naň skočilo a s ním se rozpustile sepralo, do podušek jím mrštilo, tancujíc po něm k zadušení a vyzvánějíc do jeho vzdechů zlatým svým smíchem... Dost, dost, rozpomenout mne nech, roz-po-me-nout! Vztýčil se a opět padl obličejem do podušek, vzdychaje a sténaje štěstím. A je to skutečně možno, že to všechno bylo? Je, sluníčko? Světe, je to možno? Poduštičky bílé, je? Takhle jsem se do ní zamuchlal jako do vás, ale stokrát více, až do jejího srdce jsem se schouлил a na měsíc volal: Hej, měsíci, vidíš mne? A ona taková veliká byla nejdříve, až někam k měsíci dosahovala, a nebylo možno rozeznat, co je měsíční světlo a co je záře jejích očí, taková veliká šla vedle mne, že jsem nemohl uvěřit, jak smím jít vedle ní; a čím více jsem věřil, tím byla menší a menší, až mé rty dosahovaly k jejím, a v ten okamžik padala z nebe hvězda, zrovna před námi padla, oči oslepila a my se už neviděli...

A Jeník boří hlavu do podušek, vzdychá a vzdychá.

Oči, oči! Proč máš teď tak veliké oči, Aničko? Protože vidím teď více, všechna krása mi tam vstoupila. Jakže to povídáš, Aničko? A ona to opakuje ještě jednou. Vánek letí přes pastvíska, vánek letí přes ně, vrbovou píšťalku má a píská. Ona si položí prst na rty: Slyšíš? Slyším. Co je to? Naše svatba; vánek sám se na ni pozval. Ona se usmívá, úsměv jí vyrůstá z úst jako květina, hvězdy z nebe přišly se podívat na tuto květinu. Děkuji ti, Jeníčku, nastokrát ti děkuji... Zač mi děkuješ? Za to, že jsem to mohla udělat...

Jeník opět usedl na posteli, jeho oči mají hluboký lesk vděčnosti. Oh, jaký teď bude — čistý! Především čistý. Jak přes noc rozpuklé třešňové květy! A dobrý bude, všechny lidi bude milovat. Vstane teď, půjde k matce a řekne jí: Jsem třešňový strom, rozkvetl jsem přes noc.

Pohlédl na hodiny. Proboha, je to možno? Přišel ovšem pozdě v noci — ale tolik, tolik hodin!

Oblékl se rychle a jako divoch vpadl do kuchyně. Ale náhle se zarazil; matka naň tak podivně pohlédla.

Chtěl říci: Jsem třešňový strom...

Ale bylo mu, jako když něco drahocenného upadne mu z ruky a rozbije se.

„Byls tak dlouho venku a tatínek se hněval,“ povídá matka. Obrací se k němu zády a nevšímá si ho už.

„Chodil jsem venku... byla taková krásná noc...“

Je to jeho hlas, který to říká? Hlas někoho, jenž se omlouvá, hlas viníka?

Plný studu vyšel. Na schodech by se byl málem rozplakal.

Zatrásli třešňovým stromem, květy do bláta napadaly... Lehl si v zahradě do trávy, tváří k zemi, nějaký kamének vrýval se mu do tváře, ale on přitiskl tvář k zemi ještě více a zatař zuby; vlhce, hrobově jaksi páchlo to pod kořáním trav.

Ale náhle vyskočil. Tiskl ruce ke spánkům a bloudil očima.

Co to dělám, napadlo mu, zbláznil jsem se snad? Nic se vlastně nestalo, nu, skoro nic, hloupě se na mne podívali, hloupě jakési slovíčko řekli — a já tu vyju, jako když mi srdce z těla trhají.

Chtěl se zasmáti. Ale smích se mu nedařil.

K ní bylo třeba jít. K ní — a už dávno měl být u ní!

Svěsil hlavu a cítil, jak opět slábne a bledne. Ne; teď nemohl k ní jít. Vinen byl něčím před ní, styděl se, nevěděl určitě ani, čím vinen a proč je pln studu — jenom věděl, že k ní teď nemůže jít. Je to bílé a čisté — a ty se náhle stydíš. Mělo by to být chloubou před celým světem — a ty náhle zapřeš. Bílé třešňové květy — a náhle do bláta napadají. Včera šla s tebou láska, jasná a rovná — dnes podivně šilhající úzkost a rozpaky.

Styděl se, uhýbal a couval.

Odvážil se hledati ji až odpoledne. Až do večera bloumal kolem lékárny, po náměstí i za humny, ale jí nespatrił. A jak tam chodil a čekal, úzkost stále úžeji stahovala jeho hrdlo, nějaké předtučové šepoty visely ve vzduchu a chechtot nějaký zlý a jedovatý; pak už byl večer a lékárnu zavřeli, jenom v jednom okně tam bylo světlo — a tu nebyl by snad ani užasl, kdyby byl z tohoto okna pronikl výkřik, hrozný výkřik, jenž by zvěstoval, že Anička je mrtva...

A pak přišla noc, ta přepadla Ratkina jak smečka vlků zbloudilé saně, a když nadešlo ráno, nebylo už Ratkina, byly pouze vyjevené jeho oči. Šel k lékárně a jeho vyjevené oči se ptaly a čekaly; jako dva otevřené hroby tu zely, jenom mrtvého do nich položit.

A když k desáté hodině objevil se před lékárnou červený slunečník, Ratkin nemohl tomu uvěřit. Byla tu. Šla proti němu. A slunce svítilo. A obloha byla plna stříbrných plachetních lodí, hudby na nich v tom okamžiku zahrály, z tisíců hrdel zněl odtamtud pozdrav. I on pozdravoval. Nemohl mluvíti. Ale i on pozdravoval. Nemohl k ní vznéstí očí, stál tu se sklopenýma očima, neodvažoval se ani vlastně ji pozdraviti, zdravil pouze pokorným schýlením hlavy a žehnal zemi, po které k němu přicházela. Ale když k ní vzhlédl, srdce se mu zastavilo v prsou. Zastavilo se náhle jako hodiny, něco hrozného se musilo přihoditi. Vzhlédl k ní — a nebyla to ona. Šla vedle něho, ale byl to někdo jiný, nebyla to už ona. Podivné věci se dějí, nebyla to ona.

„Děláte hlouposti,“ řekla. Nu, vidíte, není to ona, hodiny v prsou se zastavily, dobře je to.

Na konci městečka bylo malé rozdmýchané pekličko v tmavé díře, kovárna. A kovář měl zlého psa. Pes vyběhl a štěkal. Ratkin vzal kámen — a teď něco uvidíte, slečno. Bim! Vidíte ho? Vidíte ho? Ocas mezi nohami a peláší! Kovář vyšel před kovárnu. Cože říká, huba nekalá? Chce snad také jednu kamenem?

Pohlédla naň a v tomto pohledu bylo vše na útěku a vše se od-cizovalo; řekla: „Ano, takový jste tedy dnes, hloupý chlapec, dobrá, tím lépe, tím lépe.“

To nás tisklo do prachu cesty, která nadto ještě byla černá, to nás nechalo se plouhati touto cestou jak pokáraného školáčka, a jaká ještě větší bolest za tím číhala, ani se raději netaž.

A konečně byli v pastviskách, ano, tudy chodí Ratkin rád. A nejkrásněji tu je za zářijových večerů — smutno totiž. Ovšem, veselo tu nikdy nebylo. A že by sem byli milenci někdy za večera zabloudivili — to je lež! Lež!

Pohlédl na ni ze strany, byla to přece ona, ale nechtěla být k němu již dobrá; to viděl, velmi dobře to viděl, přihodilo se takového něco, hodiny se zastavily.

Hleděla kamsi před sebe s rozvanutými ústy a jakási bolestná chtivost žhavěla v jejím výrazu. A tu počala mluvit.

„Hlouposti děláte... Nechci, abyste mne tak čekal jako včera a dnes. Nechci už vůbec, abyste mně čekal. A jak vypadáte? Směšně. Po očích vám vidím, co se s vámi děje, už se mi to docela přestalo líbit. — I včera jen oknem jsem vás zahlédla a už jsem cítila, že někomu odzvánějí. Nemáte snad staršího bratra, který je vám velice podoben? To on snad před dvěma dny přijel, to on snad — — Ne, počkejte. Tohle ovšem je jen žert, ale já vím, jaký žert a proč to říkám. Na slečinky berních si takhle čekejte, ne na Aničku posedlou. Ta přijde jednou a pak už neví, proč by měla přijít ještě podruhé, už není čeho ke kráse přidat, abys to nezkažil. Vždyť vidíte, už se na vás ani raději ne dívám, co se studentem, myslím si, hloupoučký je, už ani nelze po něm ničeho jeho staršímu bratru vzkázat, i to by špatně vyřídil, a říkám-li to tak, zase si myslíte, je to žert a není to žert. Nu, co tak na mne hledíte? Nenabídnete mi ještě dokonce, abych na vás počkala, až vystudujete? Co, co uslyším ještě od studenta? Nic? A tak tedy řeknu já už raději sama všechno. Mám ráda lesy; snad jsem si i vás jen pro ty lesy zamilovala a snad jsem přece jenom divoká, lesní ženka. Nejsem nějaká moudrá, nemyslete si. Není v tom žádné moudrosti, co povídám. Ale v lesích jsem se leccemus naučila. — Měla jsem lesy ráda a lesy byly na mne hodné, povídaly mi, když lidé nabízeli jen zajíce v pytli. Chodíš po lesích, vrátíš se potom a už se ani do městečka nehodíš. Také studenti přijedou, první den to je jako les, ale

druhý den už i tohle je zase jen jaksi městečko, už ani abys ptákem nelítala a chodila na rande jak naše slečinky. Mnoho, mnoho, snad i tohle mi pověděly lesy — — Včera ráno jsem tě ještě čekala, tvá jsem byla dosud, ale tys nepřišel a to bylo dobře. Odpoledne jsem byla v lesích a —“

Zamlkla na okamžik, vyňala odkudsi jedlovou větvičku a podávala mu ji.

„To jsem ti přinesla. Je to z mé jedle. Mám tam takovou svou jedli. Nesedám pod ní, oh ne, vytáhla si mne k sobě nahoru, do větvi, ptáci i veverka si už na mne zvykli.“

Také takováhle překvapení ukrývá tedy život. Takhle s námi jednoho dne počnou hovořit, vršíce nám na prsou skálu, kámen po kameni. Vztáhl ruku po větvičce, ale opět utrl. Bolest k tobě přišla jako k muži, ale ty se chováš jako chlapec, utrhneš ruce. Větvička upadla do trávy.

Zdvihla ji, neřekla ničeho, zbledla pouze; stanula a hryzla rty. A tu sepal ruce a zhlédl k ní. Usmála se maličko a podávala mu opět větvičku. Vzal a s ní všechno, bolest a krásu, snad to všechno, srdce, ani nepobereš.

Ale teď, teď učíte mne mužem. Teď hrajme všichni dobře, stůjme dobře, vraťme ránu dobře, abychom byli hodni toho, co k nám přišlo. Je tato větvička křížem? Ponesu jej. Bude mne tento kříž tížit, tisknout k zemi? Zahodím jej. Zatančím nad ním.

Ratkin vztyčil hlavu. Jeho oči hleděly ven, ven z tohoto kruhu bolesti, vybíraly si směr.

„Jeničku!“

„Neboj se, Aničko!“

Na ni ovšem hleděti nemohl, musil se dívati ven, ven z tohoto kruhu. Nejprve byl tento úsilný pohyb jen v jeho očích, pak vstoupil do celého těla.

„Jeničku!“

„Neboj se, Aničko!“

Teď už se jen letmo ohlédl po ní, usmál se a šel. Řekl bys, na zdařbůh, ale snad to mělo směr.

„Jeníčku!“

Už se neohlédl. Ani jednou. Šel. A tu skála stála před ním, tebe, skálo, myslím dobře známe, jednou jsme tu vláli nahoře jak prapor; nepatříš snad k našemu směru, ale když tu již jsi, skála neskála, a Ratkin usmál se, zavrtěl hlavou a počal slézati skálu. Tu teprv nahoře se ohlédl. Stála dosud na témž místě a hleděla sem k němu; a tu on zcela klidně nazdvihl klobouk a zamával jím; jeho úsměv se podobal něčemu roztrženému.

A tu se s ním cosi stalo, hleděl dolů a všecek pojednou zbělel. Ze skalních rozsedlin počalo se naň cosi zavěšovati náručím stále těžším a těžším. Jeho oči křičely. Vztáhl před sebe ruce, jako by se někomu bránil, stál tak okamžik a zakryl si rychle oči. Po celém těle se roztrásl, musil se tu posadit a plakal dlouho.

A když přestal plakat a pozdvihl hlavu, ona tam dole již nestála; viděl ji, mizící červenou skvrnu daleko v pastviskách. A přece tu byla u něho, slyšel ji stále ještě mluvíti, jak před chvílí k němu mluvila; ale naslouchal jí nyní rád a za každé slovíčko byl jí vděčen, mluv, mluv, prosil, bolí to, bolí, ale je to krásné, snad jsi přece jen divoká žena, do smrti budu tebou krásně poznamenán...

Pohlédl dolů do skalních rozsedlin, zamrazení jím prošlo — ale potom se již jen usmíval, bludně a trpce. Tam dole — — —! A přece někdo mrtvý tam ležel, tázavý pohled dvou mrtvých očí setkal se s jeho očima a Ratkin tu seděl, kýval hlavou a usmíval se; rty se nepohybovaly, ale jeho oči mluvily.

„Spi tam, Jene Ratkine včerejší a pošetilý. Ty, který jsi toužil po štěstí a po bolesti — a přece jsi chtěl jenom štěstí. Ty, který jsi volal krásu — a před krásou jsi zastřel oči. Ty, který jsi volal život — a při první jeho písni potrhal jsi struny. Ty, který jsi myslel, že přijde brzy hodina, že staneš a najíš se dosyta! Blouznivý, nezkušený plavčík v lodním koši, volající: Země, země! — brzy ti zamrzl tento výkřik na rtech. A přece teď, kdy kotvy opět vytaženy, zní zase jen ona píseň: Život! Život! — jeho slávě se pokloňme, jeho chválu zpívejme! Na bližších a bližších kopcích hoří za noci jeho ohně. Posly už vyslal a my v jejich ruce složili sliby své oddanosti. Chceme milovat

velikého a krásného vašeho pána, tak to vyřídíte, poslové! Chceme jeho barvy nosit a v jeho barvách vítězit! Chceme být takoví, aby jeho oko na nás s hrdostí spočinulo, aby se usmíval, pokyvuje hlavou k rytmičkému našemu pochodu! Ale vyřídte mu, ať nás nezradí, ať nás neprodá! I s ním my chceme se dáti v zápas! I s ním — vyřídte mu to. A chválu jeho že zpíváme, nezapomeňte...!“

Ratkin našel u svých nohou jedlovou větvičku. Zdvihl ji a hodil dolů do skalní rozsedliny. Padala a Ratkin se usmíval...

„Na tvůj hrob, Jene Ratkine, včerejší a pošetilý!“

Česká knižnice  
www.kniznice.cz  
klasická díla v textově spolehlivém vydání

## DOSLOV AUTORŮV

Jako vše má i toto druhé vydání Stříbrného větru svou historii. Počalo to za války. Mnohé z toho, co nyní konám a vykonám, bylo bodnuto první ostruhou za války. Kdesi v sočské marodce snad se o tom mluvilo poprvé. První vydání je rozebráno, měl byste, příteli atd. Ano, ano, měl bych; pošinul jsem čepici do všech uhlů hlavy a hleděl do kopců, růžový Monte Canino usmíval se při západě jak tisíc nadějí, kterým trochu nedůvěřuješ, vidíte, doktore Starý? Ano, ano, měl bych; tam někde v kopcích také asi tavlil se a tuhl na válečnou strusku Jan Ratkin, on, jenž na každém trnu kousek masa zanechal, a jakže by tedy také chyběl při tomhle ukřižování? Jak ten čas, Ratkine, běží a kam až jsme se za stříbrným větrem nerozběhli! Pošinoval jsem čepici po periferii hlavy, ano, ano, měl bych, ale bylo by třeba tu a tam opravovat, přepracovat, všelijaké vytáčky sídlí na periferii hlavy. Jednou padnuvší slovo se však vracelo a pak už se mi šlo přímo na tělo. Můj druh z marodky, pravý mistr v tesknici — Henychu dlouhatánský, co děláte? —, vylovil mi odkudsi z vlasti výtisk Stříbrného větru, a tu tedy máš, opravuj, pracuj na druhém vydání. Otálel jsem, otálel, a jedné volné chvíle jsem k tomu sedl. Vezmu první stránku, přetřhnu jedno slovo, napíšu jiné, vyměním s Ratkinem v knize smutný pohled, a konec. Ne, tak se to nedělá, tak to nejde. Tady se nejezdí, tady se prozatím jen čeká na vlaky, ad acta prozatím s druhým vydáním. Usnulo to a vojna běžela. Pak

to bylo až v Rumunsku a v mém válečném osudu přihodilo se cosi jak v hodinách, které počnou zničehonic vesele odbíjet. Přesedlal jsem k jiné setnině, a zlaté hodiny, Pepku Pospíšile, tentokrát tloukly dobře, velitel setniny byl můj druh z aktivního vojančení a k tomu ještě Písečák; a řeknu-li Písečák, jako bych řekl: Nebude to dlouho trvat a přizene se stříbrný vítr. Ono totiž tehdy, když vyšel Stříbrný vítr, několik čtenářů v Písku vzalo nos do štipičky, vtáhli vzduch a už to sborem odhlasovali, tenhle vítr, braši, foukal přes naše město a tenhle Ratkin si rozedřel kalhoty o lavice našeho ctihodného gymnázia, a braši, takhle z ucha do ucha bychom mohli říci o těch Ratkinových kalhotech ještě povedenější věci a prstem, pane, ukázat. (K tomuto bodu řekl bych dnes jen mimochodem: Milí přátelé písečtí, nebudu se dušovati, že tenhle vítr foukal jinde než u vás. Ale všeho s mírou, pánové, neukazujte mi na nikoho a na nic prstem, neběhá se po týchž nohách ulicí a v knize. Co jsem ověncil, to jsem ověncil, tento věnec nechť zůstane a teplý cit, že jsme si navzájem něco darovali, milé pootavské město mně, já jemu.) Nuže, aby bylo dobrého až po okraj, můj v pravý čas se objevivší Písečák byl k tomu ještě profesorem gymnázia. Rozumí se, že mu Ratkin voněl tak známě, jako by mu byl sám maloval pětky do notýsku. Opět oživilo pokušení zajetí do Stříbrného větru. Ale ani tehdy z toho nic nebylo. Cítil jsem to, neměl jsem náležitě míry, abych se vyrovnal Ratkinovi v chlapeckém kroku. Přišlo to až později. Tehdy, když jsem se vrátil z vojny. Počali jsme se měřiti s Ratkinem jak dva chlapci, kteří se popadnou do křížku. Tůze jsem s ním nepochodil. Bránil se houževnatě, chtěl zůstat chybujícím hochem, kterým byl dříve. To byl jeho chlapecký vzdor. A nadešly rozpaky. Na improvizачní skladbu románu sáhnouti jsem se neodvážil. Nemohl jsem a nemohl. O té operaci nechtěl Ratkin ani slyšeti. A tak šlo pouze o křížkování, z kterého mnoho krve nepoteče. Někdy se mi přece podařilo, že jsem byl navrchu a Ratkin dole pode mnou. Jak jsem té výhody využil, posoudiž čtenář obou vydání.

V Praze v listopadu 1919

*Fráňa Šrámek*

# SPLAV

Česká knižnice  
klasická díla v textově spolehlivém vydání  
[www.kniznice.cz](http://www.kniznice.cz)

## Splav

Trápím se, trápím, myslím si,  
kde bych tě nejraděj potkal.

Ulice střídám, parky a nábřeží,  
bojím se krásných lží.  
Bojím se lesa. V poledním lese,  
kdo miluje, srdce své neunese.  
Na můj práh kdyby jsi vstoupila,  
snad bys mne tím zabila.  
Chtěl bych tě potkati v lukách.

V lukách je vlání  
na všechny strany, pokorné odevzdávání.  
V lukách je nejprostší života stůl,  
rozlomíš chleba, podáš ženě půl,  
chléb voní zemí, bezpečný úsměv svítí,  
až k pláči je prostý věneček z lučního kvítí,  
a oblaka jdou, přeběhlo světlo, přeběhl stín,  
muž má touhu rozsévače,  
žena má úrodný klín...

Chtěl bych tě potkati v lukách. Šel bych ti vstříc.  
A až bys mi odešla, ach, zvečera již,  
bys na mne nemyslila víc,  
jen na prosebný a děkovný můj hlas,  
jako bych jen splavem byl,  
který v lukách krásně zpívat slyšelas...

## Ulice

My přišli k ní, když nejmíc divočila,  
by na bronzu ňader svých nás krotké skryla,  
my opustili pastýřský svůj tichý stan,  
by pro nás rozpustila, by nás zahalila  
v svůj vrkoč divý s modrou krásou elektrických ran.

Tu vzala nás. Pod hrozny světél dula  
praporci sukni, sršela a kula  
na žarovišti smíchů, zorniček a skel,  
a tančíc ovinula, k bezdechu nás ovinula  
hroznýšem krásným, který žhnul a mrazivěl.

A kupci, lovci, zvěř a perly, potápěči  
a lidé pastevčí, s kůzlátkem v rukou, které mečí,  
my všichni lačně její léky pili, jed,  
a každý jinou řečí, babylónskou řečí  
do vřavy mumlaje, své věnce, bíče plet...

## Kdybych byl pastevcem koní

Kdybych byl pastevcem koní, večerním časem  
stal by se jednou snad divoucí div:  
až hvízdnuv, koně bych svolal z ovlhlých niv,  
koníček cizí, bílý a krásný, divoucí div,  
stál by tu náhle a lidským mne oslovil hlasem.

Krásně by mluvil, jak v hrdle by studánku měl,  
i jménem snad nazval mne: Františku, pastevče koní,  
vzkazují bratří tví, jako ty pastevci koní,  
u ohňů nočních že přepad je veliký žel,  
už ani nepějí, hlavy jen kloní,  
líto jim sebe je, líto je koní,  
budeš-li zpívati, za ně bys za všechny pěl.

Já nejsem pastevcem. Noční však chvílí  
na mne též padá veliký žel,  
už ani nezpívám, hlava se chýlí,  
smutňoučkým ržáním jak vzduch by kol zněl,  
koníčku bílý...

## Advent

Já nejsem žena, já jsem strom.  
Někdo mi jaro dal, odešel.  
Nevíte, lidi, o někom,  
kdo by mi větve podepřel,  
já jsem tak těžká svým plodem...!

Já nejsem strom. Já žena jsem,  
trochu mne udivil svět.  
Kamže mne povedeš, slabá jsem,  
a on mne ved, a on mne ved  
— co to máš, má milá, za pasem —  
Červený květ! Červený květ!

Potichu! Tichoučko! V noci dnes  
usmál se ve mně, já to vím,  
ručičky kamsi vzhůru vynes,  
prosil mne, ptal se, zdali vím,  
že je tam dole a že tam hajá  
— potichu, tichoučko! Hajá!

### 30. srpen 1914

To byla neděle, a když počínala,  
naše četa zuby drkotala,  
půl sta moučných červů z písku lezlo, z dř,  
po čtyřech jsme lezli, by nespatrił nás nepřítel.

Neděli tuto, Pane, my se neumyjem,  
buď za to pochválen, že ještě žijem,  
den bude horký. Poledne nevzpomenem,  
večer se spočítáme.

To byla neděle. Za námi v borovém lese  
koníček ržal, druh můj špičku dýmky uhryzal,  
a plival moučku, plival žluč a plival žal,  
pak vyšlo slunce. A toho dne, toho dne

zle bylo. Bylo to v neděli.

A den byl dlouhý. Večer mnozí z nás chyběli.  
Toho dne viděl jsem dva ryzce na lesní louce,  
také jsem slyšel skřivánka.

## Uprostřed cesty

Ne, nenatrháš z nebe hvězd.  
A přece věř, že natrháš.  
V boj marný když se nevrháš,  
tu za dnů vázneš v jílu cest  
a večer, tiskna bradu v pěst,  
svůj oheň čadit zříš a civíš v noc,  
hluchého srdce nemá stráž.

Ať cesty nikam nevedou,  
tys po nich šel a šel jsi rád,  
těch cest se nesmíš, nesmíš ptát,  
snad není cest, jen lidé jdou  
a jedna z hvězd je vždycky tvou  
a z té ti zazní odpověď,  
až přestaneš se ptát...

## Sobotecký hřbitov

Hluboce zašum, stromová harfo,  
tu leží dědeček s bábou,  
strýcové tři, v svátečních kabátech jistě,  
kalhoty z varhánek dole, neb člověk  
sem přišel tak trochu jak na ouřad:  
to není snad lecjaká cesta, tu konej vážně,  
všechno jsme konali vážně a prostě,  
a tohle už konáš, jak jinak nemůžeš,  
vlas hladce přičísnut, i v tom se už pozná,  
nejsi-li větroplach, zbůhdarmá duše,

a tu tedy čekáš pak a už jen čekáš,  
nechytáš každého za šos a nehrdlíš, kdy  
že tě páni budou už volat,  
on už tu za tebe má někdo rozum,  
času se bzučet chce, ať tedy bzučí,  
a ty už jen občas setřepeš z kabátu prášek,

bys vešel čistě; však naše bába,  
ta na tu cestu  
vzala si s pentlemi čepec a do kola sukni,  
která už sama za tebe  
tančí,  
a když si vyšla už, vyšla jak na pouť,  
a vy všichni musíte být při tom,  
všichni naši muzikanti musíte být při tom,  
když si už vyšla: nyní však,  
ouvej a jemine,

smích svědí v nose, málem by kýchla,  
jak se ti mužští vážně tu tváří,  
opráší smítko, pokývnu, mlčí, brrrr,

snad je tím, někňuby, někdy i škádlí,  
jste mi to ženiši, zívnu a umřu;  
ale náš dědeček, ten vidí dále,  
ten vidí lépe, co je jen fantas, co není,  
dal muži bůh střízlivost a tvrdá slova,  
by dole na kořen sahala věcem,  
kde žena nahoře ku květům zmámeně voní,  
a bůh muži dovolil, by tvrdá slova,  
může-li, může-li, zadechl něhou,  
a tu náš dědeček, s tím, co má od boha,  
hudlařit nebude, hudlař on není:  
pohledem vážným po bábě přejde,  
jak tu tak tichounce vedle něj leží,  
kdež že by škádlila, to je jen fantas,  
a dědeček řekne: Ta naše bába,  
má ona spaní!

Hluboce zašum, stromová harfo,  
tu leží dědeček s bábou,  
strýcové tři, však vy tu jste také,  
desítky jiných,  
a všichni už jaksi patříte k tomu,  
když vstoupím a všechny vás obejít musím,  
jsem vlastně poslíček a z mojí kabely  
berte si nebo v ni dejte,  
přečtu jen jméno, vím už, kam vstoupím,  
něčeho krásného vždycky jsem svědkem,  
šak kdo mi slova dá, kdo mi dá slova,  
abych to zradil?

Všechny vás obejít musím: vás,  
při zdi co ležíte,  
jak ten, jenž nemůže spáti už jinak  
než hlavou u zdi;

vás také u stezek, vám se zas líbí,  
když zachřupe písek, a pak už jen čekáte,  
až vaše jméno, daleké, daleké  
přečte kdos blizounko a tiše vzdychne,  
a to je krásné  
a to vám stačí; však ode mne chcete  
vždy více, ode mne chcete, bych postál,  
nevím, zda dávám či přijímám,  
a nikdy to nebudu vědět;  
k vám ale, k nimž nevede stezek,  
k vám je tak daleko pažitem vzdechů,  
každíčkým krokem jsem hrozněji váben  
nesmírnou závějí ticha,  
každíčký keř se mi na horu mění,  
která mne dělí od živé stezky,  
a chtějte jen, už s vámi zůstanu,  
chtějte jen, zapadnu v závěji,  
chtějte jen, usnu v ní,

— ale vy nechcete, a co je pojednou  
rukou zas v práci a shonu,  
jedna by pavučí setřela z očí,  
druhá by v keři vzbudila ptáka,  
třetí zas nebem pustila zlacený oblak  
a čtvrtá znamená dala  
všem hlasům života za nízkou zídkou,  
by sborem volaly,  
letíme, musíme, žijem!

Ach,  
i když dnes odejdu, opět se vrátím,  
všechny vás znovu obejít musím  
a všichni už jaksi patříte k tomu,  
neb tímto krajem, jenž přes zídku nahlíží,

všichni jsme stejně poznamení,  
všechny nás svázal v jedinou kytku,  
již, zpívaje, trhal  
po lesích vůkol, po mezích, v lukách  
i v zahrádkách městečka dole,  
všichni jsme na jednu ladění píseň,  
jak slýchanou od téže chůvy,  
a rci mi pak, rci mi pak, mrtvý  
kde počíná, kde přestává živý,  
nemáme konce,  
a jediný jsme jen melodický hlas,  
jenž zpívá nás  
každého chvilku  
po sloce sloku:

tož tebe též, paní,  
která jsi s prvním děťátkem mřela,  
jako by stačil první jen verš  
a nedozpíváný,  
jako bys trvala, trvala na tom,  
že chceš mít pro děcko z hvězdiček tkány  
karkulky, plenky;

vás také, dvojice spoutané příliš,  
jež jste se přežily o měsíc pouze,  
jako dva slepci,  
kteří jen spolu vyjítí mohou;

a tebe, mladičký kováři z Kosti,  
neboť nic, bože, a nic  
není tak silné a železné,  
aby to náhle jen ptáčetem nemohlo pípnout,  
jež letí k žehrovským lesům  
a zapadá do nich;

vás, paní soudcová — a nebe spanilé  
podobno bylo přec všem krásným šatům,  
těm prvním dívčím, pak  
svatebním, všem příštím sněným,  
a náhle pak podobno bylo jen  
rubáši;

a tebe, rolníku z Března — pod prvním skřivanem  
hospodář oře, s klekáním  
čepíci sejme a křížuje čelo,  
deštíku, spadni, a hospodář jazykem mlaskne,  
krásná jsi nevěsta, hnědá má země,  
a to jsi už tenkrát, rolníku z Března,  
byl její ženich;

a vás také všechny, z podloubí, ouřadů, krámků,  
vás měšťany všechny,  
jako by zpíval vás oblý a poklidný hlas  
ven z okna, v němž fuksie kvetou,  
hlas trochu škrcený o přísný, stojatý límec,  
s malou jen tesknicí do dálky občas,  
při níž ti, staroušku, když tomu nasloucháš,  
vyhasne dýmka,  
hlas oblý, poklidný, kantorský, řek bych,  
při němž i myslíš, ach, na doprovod varhan,  
tak ti je rozšafný, plynoucí rovně —  
a mělo to jednou přec houštinu bouřlivých kučer,  
máchovské oči a lyrický rámeček vousů,  
a pak už to mělo jen  
do týdne jednou holenou růžovou bradu,  
kulatou, s důlkem, jak zadeček vnuka,  
neb tak si už podobné byly tyto dvě věci,  
když se vám na sebe smály;

a tebe, dívko, tebe když zpíval  
hlas krutý a sladký, myslím, že přestal  
na nejkrásnějším místě,  
a dívka odpadla zpěváku od úst  
a zpěvák se podobal silnému muži,  
jenž zabil, že miloval,  
a slavík přišel jí na pohřeb,  
ale až pozdě,  
ale až v noci,  
bůhví kde bloumal za dne,  
ona pak leží tu v rakvi,  
na modré nehty skapalo vosku,  
a vlas dlouhý, ach, dlouhý  
od ramen dolů jak složená křídla,  
leží tu v rakvi a ptá se nás každého,  
proč nejde zpěvák;

a posléze, kameni, k tobě,  
k tobě když přijdu, nemám co říci,  
a pod tím kamenem, napsali, ležíš,  
Václave Šolci,  
a dobře je, že mezi námi  
kámen je těžký, těžítko strašné  
nad strašnějším ještě písmem,  
a že ti vzali do nebes oči,  
by teskně z večernic plály,  
jak by jsi na mne pohlédl asi  
tamodtud zdola  
posměšným pohledem prázdna,  
že já tu ještě chodím a básním,  
i tady, i tady,  
vrhám se ještě za něčím, za něčím,  
za slovem kouzelným, vidinou, za cípem roucha,  
v němž, mizícím, mizícím, nikoho není,

a že si myslím, z tohoto domu,  
jenž hoří, že vynesu více,  
že zachráním více  
než mrtvolu vlastní  
uhel a puch,

kladou sem květiny, věnečky luční,  
ale mne činíš smutným a smutným,  
sklíčeným těžce a neklidným,  
kameni!

Však  
navzdory tobě  
a všemu, musím a musím  
mnoho si nyní vypůjčit velikých křídel  
od malých věcí:

hleďte mi nyní do očí rovně a pevně,  
návrší za zídou kolem,  
s tolika cestami, které tam běží, aniž se táží  
kam,  
a donesou člověka s cílem i člověka bez cíle,  
hleďte mi také do očí rovně a pevně,  
zasnění rejdaři oblak,  
ale ty rovněž, duchový zjeve,  
předoucí kužel z pokojných dýmů  
městečka dole,  
musím teď tvrdnouti vámi a růsti  
tím stonásob a stonásobným  
navzdory všemu, navzdory všemu,  
a dědečku, bábo, celičký rode,  
a krajanský kmeni, ty širý,  
jenž jsi už tuhle vykonal cestu  
a spočinul posléz,

a také ty, který ji vykonáš ještě,  
bys spočinul také,  
když jednou už po tomhle zákonu tedy,  
tož tedy se zničím a dmoucíím se srdcem,  
ať krásný mne zpívá,  
ať krásný mne dozpívá  
hlas,  
ať znám...!

klasická díla v textově spolehlivém vydání  
Česká knižnice  
www.kniznice.cz

## Poutník

Nejdřív byl dub,  
pak dubová hůl  
a na holi za vrubem vrub  
vřezával poutník,  
už měl jenom srdce půl  
a vruby kropenatou hůl,  
a ještě vrub a ještě vrub.

Kolikrát řekl: Naposled,  
a hluboko pak vříz,  
místo si vybral líbezné  
uprostřed sněžných bříz,  
a vřízl nůž, i zaúpěla hůl,  
však zachvěla se srdce půl  
a znělo to z ní: Ještě ne!

Tu znovu vstal, hůl uchopil  
a kráčel proti prameni,  
až k zřídlu došed, dlouho pil  
a na svých díků znamení  
po vrubech hole potom hrál  
a každý vrub se písni zelenal  
a každá byla dík.

## Poslední tvář

Kolik má jen láska tváří,  
všemi na ni hleděla.  
Už si oči zastírala,  
už se dívat nechtěla,  
té poslední, té se bojím,  
že bude jak z popela.

Neproklínám krutá ústa,  
že mi srdce vyjedla,  
nevyčítám touze očí,  
že mne slibem podvedla,  
já se jenom hrozně bojím  
posledního zrcadla.

Tehdy, milý, až nebude,  
co bys ještě zranit moh,  
a tou ranou sám též raněn  
zpokornět zas u mých noh,  
aspoň smutné hvězdy v očích,  
slunce kde měl kdysi hoch —

tehdy, tehdy, až staneme  
před posledním zrcadlem,  
až nás z něho poslední tvář  
zledovatí zámrazem —  
tehdy vyčtu, požaluju,  
žes mne dovedl až sem.

## Finále

— Mezi kvetoucími šípky  
se již nepotkáme.  
Hledáš-li mne, nalezněš mne  
pod černými smrky.

— Mezi kvetoucími šípky  
jsem tě milovala.  
A do černých, černých lesů  
vždycky jsem se bála.

— Mezi kvetoucími šípky  
vždycky milujeme.  
Ale pochovávat jdeme  
pod černými smrky.

# KOMENTÁŘ

V České knižnici je básník, prozaik a dramatik Fráňa Šrámek (1877–1952) prezentován jedním svazkem, jenž obsahuje čtyři knižní díla z počátečního a středního údobí jeho tvorby: sbírku básní *Modrý a rudý* (1906), román *Stříbrný vítr* (1910), komedii *Léto* (premiéra i knižně 1915) a básnickou sbírku *Splav* (1916). I když tu nejsou zastoupeny povídky, které jsou zejména v Šrámkových počátcích pro něho příznačným žánrem, může daný celek patričně představit charakteristické rysy Šrámkovy umělecké individuality a nepřímo také poukazovat na to, co je podstatou literárně vývojového přínosu jeho díla.

## I/ MODRÝ A RUDÝ

V autocharakteristice dosavadního literárního díla, kterou Šrámek napsal počátkem roku 1926 pro svého polského překladatele Zenona Przesmyckého, spisovatel hned zkraje uvádí, že „u nás o mně nepřestávají opakovat, že jsem lyrik samým kořenem svého srdce“, ačkoli co do počtu knižně vydaných prací u něho převažuje próza a drama nad básněmi. Také v časové posloupnosti se dříve než básník knižně představil Šrámek prozaik: první sbírku poezie *Života bído, přec tě mám rád* (1905) předcházely tři povídkové tituly (*Sláva života*, 1903; *Ejhle, člověk*, 1904; *Sedmibolestní*, duben až květen 1905) a jedna divadelní hra (*Červen*, 1905). Druhá Šrámkova básnická sbírka *Modrý a rudý* (1906, rozšířené vydání 1911) má pak v celé literární — nikoli jen básnické — tvorbě autorově osobité postavení tím, že je jeho jediným knižním

Fraenkl prezentuje Šrámkovo „přilnutí k sobotecké domovině“ ještě s patřičným odstupem, avšak u Antonína Veselého (*Československá republika*, 4. 3. 1923, č. 62, s. 7) už můžeme číst rodící se přeceňování „sobotáctví“ pro Šrámkovu osobnost a dílo. Právě Sobotecký hřbitov prý přesvědčuje o tom, že dílo Šrámka, „moderního básníka, sálo všechnu svou chuť a vůni z ovzduší rodného kraje. Toto tradiční podepření zjevu, který náleží ke generaci Dykové a jako ne jeden z jejích příslušníků vzdaloval se brzy otázkám dne, pokládaje citovou látku svého díla za prvek příliš vzácný, než aby měl býti zatížen dobovým, a tedy užitkovým nánosem, je významný zisk — nepochybně také zkušeností válečných.“

Recenzenti leckdy připomínají vývojové působení *Splavu*, a to poněkud z jiného pohledu, než se běžně traduje (vliv na zčásti už zavedené básníky, jako byl Petr Kříčka, i na začínající, např. na Jiřího Wolkra). František Sekanina (*Národní politika*, 6. 2. 1927, *Nedělní zábavná a poučná příloha*, s. 3) soudí, že i z jediné básně *Cesta z bojiště* by lze odvodit, „v čem právě leželo ono veliké tajemství Šrámkovo, kterým zapůsobil tak mocně na celou svou příští generaci, že se stal mistrem školy“. Antonín Veselý vidí jeden rys historického významu Šrámkova v tom, že se „jeho křehký výraz [...] stal kodexem poetiky velké části nejmladších veršovců, kteří Šrámka nejen parafrázovali, ale přímo vylupovali jeho obrazovou pokladnici“. Antonín Hartl připomíná, že v *Splavu* Šrámek „objevl mladé generaci básnický půvab ulice, naučil ji poznávat krásy všedního života“. V jubilejním medailonu se s tím vyrovnává Marie Pujmanová (*Tribuna*, 9. 1. 1927, s. 5) takřka s gaminským gestem: „Ono se vlastně dost dobře neví, v čem to u Šrámka vězí [...] Můžete tomu říkat impresionism, naturism, vitalism, to je jedno: je kontakt, pulzuje to. Vždyť básně ze *Splavu* nejsou velké básně. A udělaly celou šrámkovskou generaci.“

## V/ ŠRÁMKOVO SLOVO A SVĚT

V replice spisovatele Jiřího Zlocha, dramatické postavy Šrámkovy komedie *Pláčící satyr*, se praví: „Dokud není co vysloveno, má to stále tvar všech věcí a ničeho, můžeš to uhnísti do krásy nebo do bolesti, kráčíš pod tím jaksi jen jak pod spasnou nebo smutnou hvězdou, která se objevuje, mizí a znovu objevuje..., ale je-li co již vysloveno, zabere to již své místo, je to pánovitě, vymáhá to na nás, jde to přímo proti nám, s nožem v ruce — —“

Proti syrovému, rozbíhavému pohybu žité skutečnosti se s pánovitou rozhodností staví určitě směřující dynamika jazykového pojmenování — toho, čím je empirická skutečnost, sama o sobě významově indiferentní, napevno

označována a zaklesnuta do soustavy významů. Koneckonců to platí také o básnickém vyslovení. Také poezie, jakoby zády opřená o svůj systém, je svým způsobem pánovitá, jde obvykle proti nám, přímo proti těkavému pohybu našeho žití a bytí. Každá poezie jinak a pokaždé jinak. A jak a čím je pánovitá Šrámkova poezie? Čím a jak ta na vás vymáhá?

*Určitá neurčitost.* Co je na Šrámkově slovesném tvaru na prvý pohled nejnápřednější, jsou obrazná pojmenování. Jeho metafory i jeho četné metonymické vazby (na něž se při výkladu Šrámkovy poetiky rádo zapomíná) jsou jakoby na dálku viditelná legitimace, která stvrzuje, že jde o svět verbální, o básnickou fikci, o „bylo nebylo“ — tedy o poetickou realitu jazykově stvořenou, která chce být pánovitá, chce jít proti nám.

S přímým významem slov fungujících jako obrazná pojmenování zpřítomňuje Šrámkův text výrazně skutečnost vnímanou smysly, všemi smysly, nejen to, co vidíme a slyšíme, ale i co chutnáme, čicháme, hmatáme. Oblasti reality, k nimž přímé významy odkazují, jsou převážně z běžné zkušenosti, jsou to přírodní i civilizační jevy, s nimiž každý nutně přichází do styku: vítr, oheň, stromy, obloha, řeka, potrava, obydlí apod. Prvotní jazyková gestace Šrámkova textu poukazuje tedy nejen ke skutečnosti hmotné a smysly osvojované, ale i k přírodní a lidské skutečnosti elementární. Šrámkovy metafory navozují leckdy konkrétní smyslový vjem — čteme-li například, že „srdce zachrastilo jak rozšlápnutý ořech“ nebo že světlo plynového osvětlení „hrnulo se ulicemi jak nazelenalý kouř“. Častěji však v svém nakupení vyvolávají spíše obecný fakt smyslovosti a hmotnosti: „Když vstoupili do zahrady, překotilo se to přes Jeníka jak zelená, šťavnatá vlna. Z malinových houštin sáhla po nich hořce navoněná tma; bolelo cosi v té tmě, sladce bolelo, jako tiché krvácení uzrávajících malin, a Jeník naběhl téměř husí kůží.“

Pomocí metafory se vždycky dostávají do vztahu jedna skutečnost s druhou, v něčem jí podobnou, a po mostě podobnosti také může jedna věc v druhou přímo přecházet. Ratkin čte dopis, který Zachovi napsala prostitutka Anděla, „písmo je šedé a neohrabané; Ratkin stále ještě hledí na ta písmena, ale teď jsou to malé jakési bytosti s široce rozevřenými, křičícími ústy; je tu také srdce a v něm vězí nůž; ale jsou tu také divoce rozpuklé, vášnivé rty, červená pečeť hřichu“. Šrámkův text, ať v próze, básni nebo dramatu, je neustále takto pohyblivý, vzpomínka vchází do dění jako postava, představa zaujme místo věcné skutečnosti a hranice mezi realitou a snem je — pokud vůbec je — snadno propustná. Ve válečné básni Cesta z Rombonu se prolíná reálný

obraz s vizemi, v Romanci je nejprve postaven proti všednosti snový příběh, a když je platnost jednoho snu zrušena, otvírá se zároveň průhled k obdobným snovým událostem dalším. Snový charakter nemá u Šrámka jen tvorba z údobí *Stříbrného větru*, *Léta* a *Splavu*, snem se vyjadřují i agitačně vyhocené skladby z jeho mladé sbírky *Modrý a rudý*, i jeho poslední kniha básní *Rány, růže*.

Každé přirovnání, personifikace, metafora spočívají na principu věcné podobnosti, každé takovéto pojmenování je už svou povahou obsahově nejisté, přibližné i mnohoznačné, a s každou metaforou je pak ostře vypíchnuto také to, co zůstalo pojmenováním nedotčeno. Síť metafor ve Šrámkově textu je sítí náznaků, kterými jsou obetvána prázdná místa nevyřčeného, a tato prázdná místa mají silnou sémantickou potenci, provokují svou nevyřčeností.

Ve Šrámkově pojmenování je „vždy chytře jen kousek objevu a větší kus tajemství“ (řčeno slovy z jeho eseje *Chvála jazyka*), a „tajemství“, nápověď, náznak, neurčitost zdaleka nesouvisí jen s vysokou frekvencí obrazných pojmenování. Výrazy jako *snad*, *kamsi*, *nějaký*, *jaksi* omezují věcnou určitost vyjádření, v dialogických scénách prózy splývá přímá řeč s nepřímou a polo-přímou, čímž se znejasňuje výpověď o obsahu rozhovoru, v dramatech bývají leckdy znaky neverbální, masivně artikuluující (jako je hercovo gesto, zvuk hudebního nástroje, sluneční nebo měsíční světlo) významově víc zatěžkány než slova dialogu — vzpomeňme z prvního jednání *Léta* na monolog Jana Skalníka, do něhož z vedlejší místnosti zaléhají zvuky koupele paní Valčí, nebo na závěr hry, kdy má poslední slovo atmosféra letní noci.

Poetický tvar Šrámkova díla, svou jazykovou složkou vehementně odkazuje k hmotné skutečnosti, ke smyslovému vnímání a k elementárním sféram lidské praxe — a tím vším neustále i k tomu, co je určité —, je trvale otevřen směrem k tajemství, ke snu, k něčemu nevyřčenému i nedostupnému. Je trvale neurčitý svou nedosloveností. Je v trvalém stavu napětí, když s každým pojmenováním úměrně narůstá i množství toho, co zůstalo nepojmenováno. Šrámkovy texty sice mají i vlastnost, i autonomní obvod básnického vyslovení, ale přitom souhrnem svých zámlk, náznaků a nedořečeností se dotýkají toho, co vyslovenému předchází, co setrvává jen na syrové úrovni života. Co zůstalo nezvýznamněno a „má to stále tvar všech věcí a ničeňo“.

*Dvojzpěv skřivánka a sýčka*. U Šrámka jsme zavaleni představami hmotné skutečnosti a odkazy ke smyslovému vnímání — a čteme přitom nejčastěji o příjemných citových záležitostech. Protikladnost a střety vzdálených jevů jsou vůbec nápadný úkaz Šrámkova díla. Polarita muže a ženy v mileneckých

vztazích nebo v manželském soužití, mládí proti světu dospělých, jedinec v omezujícím tlaku společnosti, přehrada mezi rodiči a dětmi, kontrast lásky a lhostejnosti, banality a úžasu, touhy a deziluze, radosti a smutku — jmenujme takto náhodně a v jedné rovině to, co se v díle projevuje volbou pojmenování, následností motivů, vztahy postav, konstrukcí námětu a s čím se setkáváme v různých seskupeních.

Se Šrámkovou „určitou neurčitostí“ jdou v jednom směru nejvíce ty rozdílnosti a kontrasty, které jsou uvnitř jednoho jevu. Je Tomáš Perout žoviální výrobce žoviálních fejetonů a citově lhostejný manžel paní Valčí, jak se nám jeví na začátku komedie *Léto*, nebo je takový, jak se ukáže na konci hry, člověk, který pod svou rozšafností skrývá jemný citový svět? Tomáš Perout není zcela ani jedno, ani druhé, je to i ono. Žena, jejíž tvář prosvítá za básněmi *Splavu*, je něžná i krutá, je dávkyní života i zosobněním toho, co muže zabijí a ubijí, je naivní i vychytralá, oddanost a milostná zrada jsou v ní zaklesnuty do sebe, celá se otvírá muži i celá zůstává cizinkou. Vojna a válka je nesmyslná mašinerie na zabití lidí a rozvracení života, vojančina je ale také mužská dobytvačnost, odvaha, kamarádství, frajeřina. Teprve spojení toho, co symbolizuje verš „Nebudu voják. To bude krásné“ ze závěru básně *Voják v poli*, a toho, co s sebou nese obraz chlapství v básni *Jen ještě letos s posledním veršem „neskuhrej, chlape, jeď s nimi, zrejštaři!“*, dává patričně šrámkovské zbarvení Šrámkovu antimilitarismu.

V knize *Kamení, srdce a oblaka* o sobě Šrámek říká, že je jako spisovatel „taková nová species... trochu sýček a trochu skřivánek“, a stejným podvojným obrazem charakterizuje v básni *Básníkův hrob rodné Sobotecko*: „je to tu kdesi a snad vždycky už bylo, / skřivánkem zperleno jasně, kulichem zalká to náhle, / luční se rozběhne stezkou a v lesní zapadá tmání“. Dvojzpěv skřivánka a kulicha zaznívá nepřetržitě ze Šrámkova díla, významové protiklady jsou souběžně přítomny i v jednom jevu a jen způsob, do jaké polohy je daný jev právě pootočen, dovoluje, aby na sebe strhl pozornost jeden z jeho protikladných významových pólů — aby ji na sebe strhl dočasně, zůstáváje nadále jen jednou ze dvou nebo více možností. Obraz objektivního světa, který se před námi otvírá v Šrámkových textech, je významově i hodnotově neustálený, znamená a platí to i ono a v jedné možné poloze setrvává jen krátkodobě a nepevně. Podobá se té laně, kterou vyřezává Jan Skalník; je to smutná laň a „vidíš, tuhle očko jsem ti trochu seřízl... a už jako bys nebyla smutná... [...] Vidíš, a přece jen jsi smutná“.

Co znamená významová a hodnotová labilita jevů v perspektivě Šrámkovy poezie? Stabilitu hodnot a významů vytváří společnost, významové konstanty

a hodnotová hierarchie jsou nutnou součástí lidské civilizace, jsou fixovány v historické kultuře, tvoříce její bazální obsah. Jestliže u Šrámka v sobě obsahuje věc více významových možností a jestliže se také teprve uprostřed živého dění axiologicky orientuje, je to něco jako regenerace naivního prvotního pohledu na svět. Pohledu neuspořádaného a dosud nepořádajícího. Pohledu neovlivněného danostmi a zvyklostmi společenskými, či spíš bránícího se tomu, co vnáší a ustaluje určitá historická kultura, co nutně patří k člověku, tvorbu společenskému. Dvojzpěv skřivánka a sýčka je odjinud, je to dvojzpěv zaznívající z přírody, dovolávající se jí, vzpínající se po ní.

*Gesto přirozenosti.* Laňka, kterou vyřezává Jan Skalník, je smutná, přestává být smutná a znovu je to smutná laň — mění svou podobu jenom v očích Skalníkových a jenom podle toho, jaké citové záchvěvy jím procházejí. Krajina, kterou projíždí student Ratkin cestou z nádraží domů do Mírova, je slunečná, veselá, a rázem přestává být hezká, tvář krajiny zoškliví, když se otec dotkne studenta nepříjemnou otázkou. Významové kvality a hodnocení jevů se mění podle toho, jak se mění to, k čemu jsou vztaženy. A u Šrámka, jehož nazírání je tvrdošíjně naivní, předspolečenské, nemůže být jiného základního vztažení než relace k individu.

Hrdinové Šrámkových próz a dramát i lyrická hrdinové jeho básní jsou rozmanité kreace té individuální konstanty. Jsou neklidně ustrojeni, jejich city jemně vibrují, hladina jejich životní konstelace se zvlní pod sebemenším nárazem, proto i ty náhlé přechody a výkyvy v hodnocení a ve významovém uchopení toho, co se nějak dostane do jejich obzoru. A přesto souhrnem těchto těkavých zvrátů neprochází rytmus svévole, neznamenají absenci jakéhokoli hodnotového horizontu. Anička dává Ratkinovi samozřejmě svou lásku, a příštího dne „už neví, proč by měla přijít ještě podruhé, už není čeho ke kráse přidat, abys to nezkažil“. Ta i ona poloha jejího erotického vztahu se řídí jejím vzpínáním po „kráse života“ — a „nejsem nějaká moudrá, nemyslete si. Není v tom žádné moudrosti, co povídám,“ pokračuje Anička v loučení s Ratkinem, „ale v lesích jsem se leccemus naučila.“ Spontánní já Šrámkova hrdiny neobsahuje racionální prvky (je vysloveně aracionální), není však ani svévolné, protože se vědomě omezuje nadosobní podmíněností, a to, co ho překračuje a kde chce mít svůj domovský list, nazývá přírodou: v lesích jsem se leccemus naučila, říká Anička, když hovoří o své lásce i nelásce k Ratkinovi.

Hodnotový horizont se pak u Šrámka stále živě vytváří — je tušený, chtěný, dobývaný i unikající — a životní pohyb, jímž se vytváří, je řízen tím, čím člověk

splývá s přírodou (to jest čím s ní vskutku splývá, domněle splývá, chtěně splývá). Hodnotová pyramida je podmíněna tím, co je v člověku také ještě příroda, co je v něm schopné přirozenosti. V tomto smyslu je mladý, dospívající člověk nejspíše a nejbohatěji lidský — nikoli pro pouhou biologickou kvalitu mládí, ale protože je dosud nejméně zaplněn obsahem lidsky společenského bytí, obsahem kultury. Mladí hrdinové Šrámkovi zosobňují nejzřetelněji naivní aktivitu člověka-přírody, spontánní aktivitu smyslotvornou, která strhává z jevů, lidských vztahů, společenských institucí, zvyklostí a představ, co se na nich významově a hodnotově ustálilo, popřípadě i korodovalo, a která se chce v takto vyprazdňovaném prostoru znovu zmocňovat toho všeho po svém, po přirozeném. Zmocňovat se života v jeho hledané podstatě, dobývat „krásu života“ gestem přirozenosti.

V komedii *Léto* se vlastnosti jednotlivých postav a vztahy mezi nimi odkryjí a vyhrotí, obnaží se, co je v nich zasuté nebo možné — a podnětem toho je postava mladého Skalníka, jeho gesto přirozenosti. Vychází z něho — řečeno šrámkovsky — „podivný nepokoj“ a zasahuje vše, s čím přijde do styku, přenáší se na toto vše, co se předtím vyjímalo jako neudivující, zklidnělé, hotové. Takováto gesta všeměs dynamizují Šrámkova díla, naplno tu odkrývají zmíněné skryté protiklady, vyhrotí kontrasty, navodí konflikty, zruší nebo přeskupí hierarchii. Zdrojem „podivného nepokoje“, dynamizátorem a tvůrcem smyslotvorných událostí a významového i hodnotového dění je gesto přirozenosti též tehdy, kdy nenavozuje konflikt a neprojevuje se vnitřním agresivním pohybem, nýbrž kdy se naopak stává výrazem pro souladný pocitový stav, nositelem toho, čím je člověk v té chvíli zcela a homogenně vyplněn. Připomeňme si tu básně ze *Splavu*: setkání dítěte s krásou při hře (Dítě si hraje); radostná únava po tvořivém styku s hmotou a přírodními živly (Má kovárna); samodruhá žena (Advent); dívka uvědomující si své ženství (Dívka); individuální smutek ze života, v němž je obsažen i pocit souznění, bratrství mezi lidmi (Kdybych byl pastevcem koní).

Gestace přirozenosti je v celém Šrámkově díle, jen její doprovodný obsah se obměňuje a intenzita se různí. Může v ní být obsažen vzdor nebo provokace (viz Šrámkovu mladou tvorbu), může v ní být vzepětí do smyslově omamujícího snu (jenž „hledá svět osmahlých, dmoucích se tvarů, / hledá svět syrové, úderné krásy, / zem, která v plápolu puká a v lijáku kouří“), může v ní být jak nonkonformismus, tak enkláva iluze. V tom, jak se intenzivně projevuje toto gesto přirozenosti a jaký obsah se s ním pojí, odráží se zřetelně vývojová dráha Šrámkovy umělecké tvorby, avšak sama gestace je úkazem trvalým a svou podstatou neproměnným. Vždy způsobí, že se dočasně protnou dva

kruhy vymezující dvě polární oblasti člověka, příroda a kultura. Protnou se k nesplynutí a nedohodě, protnou se k rozlišovací konfrontaci, skrze niž se výrazně hlásí ke slovu člověk-příroda.

*Dvojitý čas.* Řekneme-li gesto, je to i představa nepatrného časového úseku. Tak se též projevuje Šrámkův poetický svět, skládá se z okamžikových zablesknutí, z náhlých přechodů a výkyvů pocity stavu, které jsou reálnými časovými jednotkami takřka neměřitelné. Řekneme-li gestace, opakování gest, máme představu rytmu, pravidelně či nepravidelně členěného časového průběhu. Jaký časový rytmus vnáší gestace přirozenosti? Neboť čas, to je také perspektiva konečného smyslu.

Podívejme se ještě jednou na *Stříbrný vítr*. Děj románu postupuje v přímém časovém sledu od dětství Ratkinova po jeho mužskou dospělost. Ratkinovy výpravy za „krásou života“ začínají — zjednodušeně řečeno — zvraty bolu a radosti, a končí hrdě vyzývavým přijetím faktu života jakožto souběhu bolu a radosti. K Ratkinovu prvotnímu hledání smyslu života a k jeho vyrovnávání s představou boha se jako paralela přimyká epizoda strýce Jiřího, který také úporně hledal smysl života — a končí sebevraždou; k Ratkinovým cestám za láskou se přimyká jako paralela epizoda milostného ztroskotání profesora Ramlera, který kdysi také slyšel „stříbrný vítr“ — a dnes je citově osuhlý. Úplnou podobu Ratkinových výprav za „krásou života“ je možno z Ratkinova příběhu odvodit jen s přihlédnutím k paralelám tohoto příběhu a k jeho naznačenému obzoru, jen s přihlédnutím k osudu životních ztroskotanců, strýce Jiřího a profesora Ramlera: časová linie, kterou takto odvodíme, je uzavřena do kruhu. V poetickém čase románu se tak stýká a protíná čas přímočaře postupující od minulosti vpřed do budoucnosti, čas historický, a časový běh uzavřený do kruhu, čas cyklický. Čas přímočaře progredientní, historický, obvykle spojujeme s člověkem jako zvláštním jsouncem v jsouncu, s člověkem-kulturou, zatímco v čase do kruhu se otáčejícím, cyklickém, vidíme především rytmus přírody — periodicitu zrození a smrti, dne a noci, léta a zimy.

Promítněte si Ratkinův příběh pouze na přímkou času historického a zahrňte do perspektivy tohoto příběhu i data obsažená v osudech strýce Jiřího a profesora Ramlera. Označíte pak patos Ratkinovy osobnosti za marný: mladé Ratkinovy výpravy za „krásou života“ skončí v jeho dospělém věku nejspíše obdobně jako výpravy těchto dvou životních ztroskotanců. Postavte se však na pozici cyklického času, zůstaňte uvnitř přírodního rytmu, jenž z „bouřliváka“ a „ztroskotance“ činí dvě rovnorodé fáze téhož, jako je činí ze

dne a noci, zimy a léta. V té chvíli se už přestanete ptát — a to se týká celého Šrámka, nikoli jen *Stříbrného větru* —, co se „vyřeší“ tím, co uvedla do chodu gestace přirozenosti (ovšemže „nic“ — počítáno kupeckými počty): neboť smysl tohoto gesta je v něm samém. Vyjadřuje člověka v jeho také nutném obvodu přírody a v jeho aktu přirozené lidské regenerace. Kdo takto gestuje, nejen se prolamuje do domněle výlučné sféry člověka-kultury, ale také se nově proklamuje, nově a s celým objemem svého podivně nepokojného já.

A nejen to. Gesto přirozenosti, gesto individua, jímž „nic se neřeší“ v konvenčním rozměru člověka, stává se zjevnou hodnotou v celkových rozměrech *gentis humanae*. Vnáší do lidského světa to, čeho je tu ke vskutku lidskému bytí neustále také zapotřebí — přinejmenším pro vědomí druhého pólu, pro schopnost údivu nad prostým faktem života, pro možnost usilovat o obnovu celistvého člověka.

*Příběh bez konce aneb historie.* Mezi tím, k čemu jsme teď nakonec dospěli a od čeho jsme vyšli, je zrcadlově převrácený vztah. Vůbec se zdá, že ve strukturních principech dominuje u Šrámka princip zrcadlového zvratu při spojování významových elementů a že v tom asi je podstatný zdroj potenciální dynamičnosti těchto děl. Zdůrazňujeme tu ovšem moment potenciality, protože text díla představuje jen jednu energetickou složku — tu, která přichází z autorské strany —, a co významového a hodnotového se z ní vskutku stane, záleží také na energii vycházející z druhé strany, ze strany recepční, od čtenáře díla, diváka, od historicky určitě situovaného příjemce. Tuto druhou energetickou složku nezbytnou pro vlastní konkretizaci uměleckého díla poskytuje tedy skrze čtenáře či recipienta (a za jeho individuálního přispění) historická kultura, proměnlivá v obsahu i s časem. A tak se teprve ve spojení Šrámkových textů s dějinami rodila a rodí konkrétní a stále se měnící podoba toho, čím bylo a je toto dílo „pánovité“, jak a čím na nás kdy „vymáhá“.

Je to už doba hodně vzdálená, co Fráňa Šrámek začal publikovat, a můžeme se dosti spolehlivě ohlízet nazpět po tom, co jeho dílo v své době i později znamenalo, čím se stalo, jak a kde zapůsobilo. Do budoucnosti nevidíme, protože příští poetické fungování Šrámkovy tvorby nezáleží jen na ní, na tom, jak je zformována, ale i na formaci dějin. Seriózně nemůže nikdo prognostikovat, co se s estetickou účinností Šrámkova díla stane a zda vůbec napříště ještě půjde „přímo proti nám, s nožem v ruce —“.

M. O.

# EDIČNÍ POZNÁMKA

Kniha obsahuje čtyři Šrámkova díla, která zde uveřejňujeme podle tisků pocházejících z rozmezí let 1911–1926. Principy, jimiž se řídila ediční příprava, samozřejmě jsou ve všech případech shodné, a pokud jde o jazykové záležitosti, obrací se tato příprava k materiálu rovněž v podstatě shodnému a individuálně zčásti odlišenému, hlavně podle literárnědruhového uplatnění (poezie, próza, drama) a podle doby vzniku. Šrámek reflektoval své jazykové vyjádření, zvláště ve vyšších vrstvách řeči, a zajímal se také o názory odborníků na jazykovou kulturu umělecké literatury. Obojí zřejmě patřilo k důležitým hnacím silám ve vývoji jeho jazyka (jehož základy spočívají na spisovném a básnickém úzu z konce 19. století), obojí možná také přispělo k tomu, že se v autorově projevu leckdy těsně stýkají, nebo se alespoň nevyklučují různé formy či představy o spisovné správnosti, co do historické provenience a platnosti odlišné. Dnešnímu čtenáři tedy některé prvky Šrámkovy umělecké řeči vůbec nepřipadají neobvyklé, a hned vedle nich naráží na úkazy, které hodnotí jako nesoulad se spisovností, jako knižnost, archaismus, výlučnost, nebo třeba i jako nesprávnost.

Žádné takovéto hodnocení s konečným verdiktem patřičnost × nepatřičnost nemohlo být součástí ediční práce s básnickovým jazykem, protože to by znamenalo nepřípustné zasahování do jeho dané individuální struktury. Naším úkolem naopak bylo natolik zachovat autorovo zacházení s jazykem (byť nevždy stejné a ve výsledcích třeba i rozkolísané), nakolik odpovídá daností a možnostem češtiny i jejích historicky vývojových proměn a nakolik jsme ho jako spisovatelův úmysl a záměr mohli poznat.

# EDIČNÍ POZNÁMKA K DRUHÉMU VYDÁNÍ

Přítomný výběr z díla Fráni Šrámka vyšel poprvé v roce 2000 jako 18. svazek České knižnice v Nakladatelství Lidové noviny v grafické úpravě Vladimíra Vimra (na vazbě bylo použito detailu obrazu Františka Kupky *Voda neboli Koupajíci se*). Pro reedici jsme provedli celkovou revizi původní edice Mojmíra Otruby (1923–2003) i textů referenčních.

Při přípravě druhého vydání jsme srovnali znění edice Mojmíra Otruby s texty výchozích vydání. Respektujeme plně Otrubou stanovené ediční zásady, avšak ojediněle zanašujeme do Šrámkova textu změny, které byly první redakcí opominuty (např. *à propos* nebo spojitě psaní výrazů *ještěže*, *ovšemže*, *sotvaže*; *tumáš*; *namouduši*, *propánaboha* /podle *prokristapána*/), případně na ně navazujeme, a to především v otázkách kladení interpunkční čárky (vypouštíme ji v případech jako *vždycky*, *když šel Jeník ze školy*, nebo v rozvitém přívlastku, jež hodnotíme jako postupně rozvíjející, např. *z plesnivých, sklepních okýnek*; doplňujeme ji v dvojitých spojovacích výrazech jako *já vůbec nemohu být ani profesorem, ani advokátem*) a odstranění apostrofů na místě elidovaných hlásek (*nes*, *říc* m. *nes'*, *říc'*). Naopak rušíme opravu *zprovodil* [...] *ze světa* a vracíme původní *sprovodil*. Rovněž upouštíme od pravidla pro plošnou úpravu distribuce význam rozlišujících genitivních předložek *s/z*, které si v některých případech výchozích vydání vynucuje regresivní posun, a s výjimkou tradičního obratu *pozdě s poledne* v těchto vazbách všude zavádíme *z* (nově tedy píšeme např. *sesouvá se ze židle*, *olupoval z borovice kůru*). Oproti prvnímu vydání v České knižnici rušíme mechanicky doplňovanou čárku za vokativem, po němž následuje trojtečka nebo pomlka, a proložená

slova vyznačujeme kurzivou. S oporou ve výchozích vydáních jsme upravili dělení strof a odstavců a rovněž počet pomlk v jejich vícečetných výskytech. Tyto kolace rovněž odhalily několik odchylek, způsobených pravděpodobně nezřetelným tiskem diakritických znamének a zasahujících tak především kvantitu vokálů. Do textu je vracíme pouze v případech, že pro ně máme jiný doklad v Šrámkově lexiku nebo v jiném vydání za autorova života: (MR) *vysýchá m. vysychá, pozamýkal m. pozamykal, šířím m. širým*; ale ponecháváme *do růží m. do ruží a nikdy m. nikdy*; (SV) *na kladách m. na kládách, tvrdošijně m. tvrdošijně, číhá m. čihá, další m. dálší*; (L) *vyhybkáři m. výhybkáři, nápodobí m. napodobí, prohledá m. prohlédá, poláská m. polaská, spat m. spát; čtyřech m. čtyrech*; (S) *neohled m. neohléd, mydlové m. mýdlové; šťastně m. šťastně, píšťalu m. píšťalu, čtyř m. čtyř*. Dále jsme podle znění výchozích vydání opravili: (MR) *báseň Že mám dobrý žaludek, 5. verš: nejlepší m. nejhezčí*; (SV) *prorůžověly m. prorůžovaly, zatelelilo m. zatelelilo, mlčelivým m. mlčenlivým; to ona chápe; a smáti se nesmí* (doplněna spojka *a*); *zeleným hladem svých očí m. zeleným hadem svých očí* (ve všech vydáních *hladem*); *Ej, jak jste mi m. Aj, jak jste mi; zasmějme se tomu m. zasmějeme se tomu; až přijdu podruhé, že už budeš mít zamrzlou m. nebudeš* (ve všech vydáních *budeš*); *zamlkla na okamžik m. zamkla na okamžik*; (L) *úsilně zapátrán m. úsilně zapátrá; sklání se k záhonu m. skláním se k záhonu; hodnému pánovi m. hodnými pánovi; jaký jsem já býval m. jaký já jsem býval; Půjdu, půjdu, iam hora adest m. Půjdu, iam hora adest; a kdyby bylo* (doplněna spojka *a*); *hlasem plným zimavého strachu m. hlasem zimavého strachu*; ponecháváme Otrubovu opravu *Vstává, běře m. původně tištěného Ustává, běře*; (S) *tu jste m. jste tu, miluji m. miluju, jako zvuk z polnice m. jako zvuk polnice, pomoz mi m. pomoc mi, ratolestných m. ratolestních, třikráte zpíval m. třikrát zpíval, Trh sebou m. Trhl sebou, I vida m. A vida, A loudáš se m. A tu loudáš se, snáže m. snáže* a ponecháváme Otrubovu opravu *Po létě měla m. V létě měla*.

V Komentáři Mojžíra Otruby jsme kromě standardních redakčních zásahů zahrnujících obměnu uspořádání a zvýrazňování textu (i s přihlédnutím k současnému typografickému řešení edice) či odstranění omylů dříve nekorigovaných (*Nová Omladina m. Mladá omladina*) rozepsali většinu zkratk a iniciály křestních jmen, opravili citace pramenů (*dějů m. událostí, realistních m. realistických, rozkošnické m. rozkošné, smíšeném m. smířeném, do té míry m. natolik*, apod.) a zpřesnili (nejčastěji doplněním čísla stránky) bibliografické údaje. Ediční poznámku ponecháváme v původním znění, pouze vydělením

z kontinuálního výkladu zpřehledňujeme u jednotlivých děl výčet emendací a pochopitelně aktualizujeme stránkové odkazy.

Vysvětlivky jsme sjednotili a rozšířili cca o padesát hesel, u nichž předpokládáme, že by význam či kontext vysvětlovaných výrazů či reálií nemusel být současnému čtenáři zcela jasný (např. *běda těm, kdož u vrbiček nepozdraví; indignovaným; zmícený; nablízku Waldesky*).

Následující Bibliografie je nově sestaveným soupisem dosavadních tištěných vydání Šrámkových děl do přítomného svazku zařazených, a to jak samostatných, tak i souborných, od jejich prvního knižního vydání po současnost.

P. H.

klasická díla v textově spolehlivém vydání  
Česká knižnice  
www.kniznice.cz

# OBSAH

<b>MODRÝ A RUDÝ</b> .....	7
Píšou mi psaní .....	9
Poslušně prosím, šavličko .....	10
Zas mne držíš kolem krku .....	12
Rukování .....	13
Máme to teď v regimentech .....	14
Tři vojáky, tři bodáky .....	16
V garnizonním vězení .....	17
Přišel mne pan lajtnant navštívit .....	19
Nesl jsem si kuffíček .....	22
Celičký jsi, hochu, můj .....	23
Šest já synů porodila .....	24
Sotva se drží na nohou .....	26
My to vždycky vyhrávali .....	27
Přiletěli adjutanti .....	28
Vštěp si každý do palice .....	30
1866 .....	32
Raport .....	33
Že mám dobrý žaludek .....	35
 <b>STŘÍBRNÝ VÍTR</b> .....	 37
 <b>LÉTO</b> .....	 279

<b>SPLAV</b> .....	341
I. ....	343
Splav .....	345
Les .....	346
Úlice .....	347
Má kovárna .....	348
Rod .....	349
Zrádce .....	350
Bratr smutek .....	351
Žena .....	352
Kdybych byl pastevcem koní .....	353
Podzimního deštivého dne .....	354
Vězeň .....	355
Účtování .....	356
Prosinec .....	357
Hloupý Honza .....	358
Jarní poutník .....	359
Dítě si hraje .....	360
Pohřby .....	361
Sám a sám .....	362
Rány .....	363
Dívka .....	364
Čtrnáctiletý .....	365
Milenec .....	366
Advent .....	367
Milenec v dubnu .....	368
Černé dny .....	369
Sobotní večer .....	370
Voják v poli .....	371
30. srpen 1914 .....	372
Cesta z bojiště .....	373
Na březích Soči .....	374
Cesta z Rombonu .....	375
Čilimník .....	380
Romance .....	382
Neopatrný .....	388

II .....	393
Jen ještě letos .....	395
Nejnebezpečnější soupeř .....	396
Smrt .....	397
Dvojpěv .....	399
Uprostřed cesty .....	401
Stíny .....	402
Básníkův hrob .....	404
Sobotecký hřbitov .....	407
Zvon .....	415
Balada rodácká .....	416
Semtínská lípa .....	418
Humprecht .....	420
Znám já jeden krásný zámek .....	421
Vojákův Štědrý večer .....	423
Oslátko .....	425
Hlas marnosti .....	426
Exit Jan Štursa .....	427
Žena a jediný .....	428
Dívka a čtyrlístek .....	430
Po létě .....	431
Podzim .....	432
Tajemství lesa .....	433
Tiché rozloučení .....	435
Poutník .....	437
Poslední tvář .....	438
Měsíc na náměstí .....	439
Vesnice .....	440
Letní krajina .....	441
Mezi Prahou a venkovskou domovinou .....	442
Libošovice .....	443
Pleskoty .....	444
Večer .....	445
Finále .....	446

Větrný mlýn .....	447
Odjezdy .....	448
Vřes .....	449

<b>KOMENTÁŘ</b> .....	451
<b>EDIČNÍ POZNÁMKA</b> .....	495
<b>EDIČNÍ POZNÁMKA K DRUHÉMU VYDÁNÍ</b> .....	505
<b>BIBLIOGRAFIE</b> .....	508
<b>VYSVĚTLIVKY</b> .....	511

Klasická díla v textově spolehlivém vydání  
Česká knižnice  
www.kniznice.cz

svazek 123

Řídí redakční rada České knižnice ve složení:

Jiří Flaišman (předseda), Jiří Holý, Pavel Janáček, Jan Linka, Filip Tomáš, Martin Valášek

Redakce: Petra Hesová

# Fráňa Šrámek

Modrý a rudý / Stříbrný vítr / Léto / Splav

Texty k vydání připravil, komentář a vysvětlivky

napsal Mojmír Otruba

Edici Mojmíra Otruby pro druhé vydání revidovala,

ediční poznámku k druhému vydání napsala, bibliografii

sestavila a vysvětlivky doplnila Petra Hesová

Obálka (s použitím malby Miloše Jiránka *Koupání*,

1902; Galerie výtvarného umění v Ostravě),

vazba a grafická úprava Jana Vahalíková

Výběr ilustrace Stanislava Fedrová

Odpovědná redakce Petra Hesová a Kateřina Zajíčková

Sazba písmem Tabac Robert Šváb

Tisk a knihařské zpracování Finidr, Český Těšín

Vydal Nadační fond Česká knižnice

ÚČLK FF UK, náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1

([www.kniznice.cz](http://www.kniznice.cz)),

Ústav pro českou literaturu AV ČR

Na Florenci 3/1420, 110 00 Praha 1

([www.ucl.cas.cz](http://www.ucl.cas.cz))

a nakladatelství Host

Radlas 5, 602 00 Brno

([www.hostbrno.cz](http://www.hostbrno.cz))

v Praze a Brně roku 2023 jako 2271. publikaci nakladatelství Host

533 stran

V České knižnici vydání druhé